

Ungdomsproblem

En kartläggning över ungdomarnas kunskap i att söka hjälp

Maija Mikkonen

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	4276
Författare:	Maija Mikkonen
Arbetets namn:	Ungdomsproblem-En kartläggning över ungdomarnas kunskap i att söka hjälp
Handledare (Arcada):	Bettina Brantberg-Ahlfors
Uppdragsgivare:	Vanda ungdomsservice
<p>Sammandrag:</p> <p>Examensarbetet bygger på en kvantitativ enkätundersökning med öppna drag. Syftet var att i Vanda kartlägga finlandssvenska ungdomars kunskap om de vet var de eller jämnåriga söker hjälp för problem och vad ungdomarna anser att är problem som man behöver söka hjälp för. Den teoretiska referensramen bestod av socialpedagogik, ungdomsproblem, ungdomarnas problem, ungdomsfostran och stämplingsperspektivet. Undersökningen tar också del av tidigare forskning inom området. Frågeställningarna var följande: 1. Vad är problem, som ungdomarna anser att man behöver söka hjälp för? 2. Vet ungdomarna varifrån de kan söka hjälp för problem? Som datainsamlingsmetod användes två enkäter. Enkäterna fylldes i en svenskspråkig skola i Vanda och enkäterna besvarades av 48 elever. I resultaten framgick det att det finns brister i ungdomarnas kunskap när det gäller var man söker hjälp för problem. Resultaten hade dock variationer beroende på problemområdet och det fanns stora skillnader mellan hur flickor och pojkar hade besvarat undersökningen. Det visar sig att skolpersonalen var den största aktören vart ungdomer skulle vända sig om de behövde söka hjälp för problem. Största problemet som ungdomarna ansåg att man behöver söka hjälp för var missbruksproblem men de hade även minst kunskap var man söker hjälp för denna problematik.</p>	
Nyckelord:	Ungdomsproblem, ungdomarnas problem, socialpedagogik, stämplingsperspektiv och ungdomsfostran
Sidantal:	52
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Services
Identification number:	4276
Author:	Maija Mikkonen
Title:	
Supervisor (Arcada):	Bettina Brantberg-Ahlfors
Commissioned by:	Vanda ungdomsservice
<p>Abstract:</p> <p>The thesis is a quantitative inquiry which was made with the help of a survey. The study was made with Swedish speaking Finns in Vantaa. The purpose was to map out the juveniles knowledge if they know where they can seek for help if they have problems and what do they think are problems that people in their own age need to seek help for. The theoretical framework of the study was composed of social pedagogy, juvenile problems, problems of the juvenile, bringing up youth and labelling perspective. The study also focused on earlier research done on the subject. The research questions were: 1. What kind of problems does the youth think that people need to seek help for? 2. Do juveniles know where they can seek help with problems? Data was gathered through surveys and the research took place in school in Vantaa where the students speaks Swedish, 48 students participated in the answering of the survey. The result conclusions were that the students knowledge have defects when it comes to the question if they know where they can seek help with problems. There were differences in the results depending on the problem area and if the responder was a boy or a girl. The study shows that if the juveniles or someone in their own age had a problem, they would most likely seek help from the school staff. The juveniles thought that the most common problem that young people should seek help for is abuse problems but they also have the narrowest knowledge where they would seek help for this kind of problem.</p>	
Keywords:	social pedagogy, juvenile problems, problems of the juvenile, bringing up youth and labelling perspective
Number of pages:	52
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliala
Tunnistenumero:	4276
Tekijä:	Maija Mikkonen
Työn nimi:	
Työn ohjaaja (Arcada):	Bettina Brantberg-Ahlfors
Toimeksiantaja:	Vantaan nuorisopalvelut
<p>Tiivistelmä: Tämä opinnäytetyö on kvantitatiivinen ja se on tehty kyselylomakkeiden avulla. Kysely on tehty suomenruotsalaisten nuorten kanssa Vantaalla. Tarkoituksena oli kartoittaa, että tietävätkö nuoret mistä he voivat hakea apua jos hänellä tai jollain samanikäisellä on ongelmia, sekä mitkä ovat nuorten mielestä ongelmia mihin tarvitsee hakea apua. Teoreettinen viitekehys perustui sosiaalipedagogiikasta, nuoriso-ongelmista, nuorten ongelmista, nuorisokasvatuksesta ja leimauksen näkökulmasta. Tutkimuksessa on otettu myös huomioon aikaisempia tutkimuksia aiheesta. Tutkimuksen kysymykset olivat seuraavat: 1. Mitkä ovat nuorten mielestä ongelmia joihin tarvitsee hakea apua? 2. Tietävätkö nuoret mistä he voivat hakea apua ongelmiin? Tiedonkeruu tehtiin kahdella kaavakkeella ja tutkimus tehtiin ruotsinkielisessä koulussa Vantaalla. 48 oppilasta vastasi kyselyyn. Tulokset näyttävät että nuorten tietämyksissä on puutteita. Vastauksissa oli kuitenkin eroja riippuen ongelma-alueesta ja oliko vastaaja tyttö vai poika. Vastaukset näyttävät että nuoret kääntyisivät ensisijaisesti koulun henkilökunnan puoleen jos heillä olisi ongelma mihin he tarvitsisivat apua. Nuorten mielestä päihdeongelmat ovat suurin syy hakea apua, heillä oli kuitenkin vähiten tietoa mistä he hakisivat apua päihdeongelmiin.</p>	
Avainsanat:	sosiaalipedagogiikka, nuoriso-ongelma, nuorten ongelmat, nuorisokasvatus ja leimauksen näkökulma
Sivumäärä:	52
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1 Inledning.....	8
1.1 Syfte och frågeställningar, avgränsning	8
1.2 Centrala begrepp.....	9
1.3 Bakgrund	10
1.3.1 Orsaker varför problem uppstår i ungdomen	11
1.3.2 Ungdomstiden	13
2 Tidigare forskning.....	14
2.1 Presentation av tidigare forskning.....	15
3 Teoretisk referensram	21
3.1 Socialpedagogik	21
3.2 Ungdomsproblem	22
3.3 Ungdomarnas problem ur de professionellas synvinkel	24
3.4 Ungdomsfostran	25
3.5 Stämpningsperspektivet	26
4 Metod.....	27
4.1 Urval	27
4.2 Enkäten och följebrevet.....	28
4.3 Datainsamlingsmetod och bearbetning.....	28
4.4 Etiska reflektioner	30
4.5 Validitet och reliabilitet.....	30
5 Resultatsredovisning	32
5.1 Resultatsredovisning för enkät 1	33
5.2 Resultatsredovisning för enkät 2.....	36
6 Analys och tolkning av resultaten	38
6.1 Varifrån ungdomarna skulle söka hjälp	38
6.2 Vad ungdomarna anser att man behöver söka hjälp för	39
6.3 Orsaker till ungdomsproblem ur teoretiska den referensramens synvinkel	41
7 Diskussion	43
7.1 Resultatsdiskussion.....	43
7.2 Validitet, reliabilitet och metodval.....	44
7.3 Tips till fortsatt forskning och undersökningens arbetslivsrelevans	45

Källor	47
Bilaga 1 Forskningslov.....	49
Bilaga 2 Enkät 1	50
Bilaga 3 Enkät 2	51
Bilaga 4 Informationsbrev	52

Figurer

Figur 1. Könsfördelningen i enkätstudien.....	s.32
Figur 2. Ungdomar som anser att de vet var de söker hjälp för problem.....	s.34
Figur 3. Flickornas svar på vad de anser att man behöver söka hjälp för.....	s.36
Figur 4. Pojkarnas svar på vad de anser att man behöver söka hjälp för.....	s.37
Figur 5. Sammaslaget svar på problem ungdomarna anser man behöver hjälp för.....	s.37

1 INLEDNING

Det skrivs kontinuerligt om hur dåligt dagens ungdomar mår och hur flera lider utav varierande problem. Det skrivs speciellt mycket om ungdomar som är eller ligger i riskzonen för att bli utslagna från samhället. Många gånger hinner problem bli väldigt allvarliga innan man tar till sig åtgärder. Det finns flera former av hjälp att erbjuda till olika slag av problem, men frågan är om dessa ställen når ungdomarna? (Ohlsson & Swärd, 1994:14-15,124-125, Pohjola, 2001:187-189)

Jag har valt ämnet utifrån eget intresse, eftersom jag arbetat mycket med ungdomar. Intresset för frågeställningen väcktes när jag började fundera på hur svårt det kan vara att hitta rätt hjälp vid behov. Även många vuxna uppfattar att det är svårt att söka hjälp i svåra situationer och veta var man hittar rätt slags stöd och hjälp. Ungdomarna upplever många svårigheter under sina tonår, men frågan är om de vet varifrån de kan söka hjälp då när det verkligen behövs. Det är viktigt att se på problematiken ur ungdomarnas perspektiv, därför frågar jag även dem om vad de anser som problem man borde söka hjälp för. Jag vill även få en insikt om det finns stora skillnader i samhällets och ungdomarnas synsätt. Ungdomarna presenteras ofta som problematiska och flera teorier tyder på det. Är det verkligen ungdomarna som är problemet eller är det samhället som misslyckas att stöda ungdomarna då de är i behov av hjälp och stöd för att klara av sina problem. I dagens läge skrivs det ofta om hur dåligt ungdomar mår för tillfället, men om det visar sig att ungdomarna inte vet var de skall söka hjälp är det en stor problematik som borde lyftas fram, för att kunna påverka ungdomarnas välmående. (Ohlsson & Swärd, 1994:14-15,124-125, Pohjola, 2001:187-189)

1.1 Syfte och frågeställningar, avgränsning

Syftet med mitt arbete är att undersöka om ungdomarna i verkligheten vet vart de kan vända sig då livssituationen blir problematisk, samt vad ungdomarna själva anser att är problem, som man behöver söka hjälp för. Syftet är också att få en insikt hur samhällets och ungdomarnas syn skiljer sig. Utgående från syftet är mina forskningsfrågor:

1. Vad är problem, som ungdomarna anser att man behöver söka hjälp för?
2. Vet ungdomarna varifrån de kan söka hjälp för problem?

Jag har avgränsat min förfrågan till de problem som uppstår hos ungdomar och vilka fenomen som kan ligga bakom det att problem uppstår under ungdomstiden. Jag har även avgränsat min undersökning till svenskspråkiga ungdomar i Vanda. Jag har valt att ta med endast åtondeklassisterna i undersökningen. Eftersom jag är intresserad av ungdomarnas perspektiv gäller undersökningen bara den utvalda gruppen och inte skolpersonal. Jag tar även upp det socialpedagogiska perspektivet på hur man stöder ungdomar för att de inte ska bli utslagna i samhället p.g.a. problemen, samt hur man kan stöda dem att självständigt söka hjälp när de har problem.

1.2 Centrala begrepp

I arbetet är de centrala begreppen ungdomstiden, ungdomarnas problem, ungdomsfostran, socialpedagogik och stämpningsperspektivet. I den här delen beskrivs begreppen kort och senare i arbetet beskrivs de mera utförligt.

Ungdomstiden

Ungdomstiden är perioden mellan barndomen och vuxenåldern. Man är inte längre ett barn, men man definieras juridiskt som vuxen först när man fyller 18 år. Under ungdomstiden blir individen köns mogen och det uppstår olika utvecklingsutmaningar under denna tidsperiod. (Ellonen, 2008:18-19)

Ungdomarnas problem

Med ungdomarnas problem avses de typiska problem som uppstår i ungdomen. Ungdomarnas problem kan vara sådana som hör till uppväxten som utvecklingskriser, men de kan också bero på externa anledningar som omgivningen och krissituationer. (Ohlsson & Swärd, 1994:14)

Ungdomsfostran

Ungdomsfostran är en teori om uppväxten i ungdomen. Man kan jämföra ungdomsfostran med småbarnsfostran och vuxenpedagogik, även om den inte är lika

känd. Grunderna till ungdomsfostran ligger i hur samhället uppfostrar ungdomarna. (Nieminen, 2010:40)

Socialpedagogik

Peagogik betyder läran om fostran medan ordet social har flera olika betydelser. Social kan t.ex. betyda att det är något som berör samhället, att kunna ha socialt samspel med andra personer eller att hjälpa dem som är i behov av det. Socialpedagogiken grundar sig på att förebygga sociala problem och utsatthet i samhället. Socialpedagogiken stöder individer att hitta resurser i sig själv för att kunna lösa sina egna problem. Man använder socialpedagogik som ett verktyg då man arbetar med människor som är utsatta i samhället eller har problem. (Hämäläinen & Kurki,1997:11-13, Nivala, 2010:171-172)

Stämplingsperspektivet

Synsättet på stämpling bygger på samhällets sätt att stigmatisera olika grupper. Stämpling innebär ofta att man generaliserar ett problem och förknippar det med en viss grupp av människor. Ungdomsproblem är en form av stämpling, att ungdomarna anses vara problematiska ur samhällets synvinkel. (Ohlsson & Swärd,1994:124-125)

1.3 Bakgrund

Ungdomslagens (72/2006) syfte är att stöda uppväxten och förstärka de ungas sociala identitet, främja de ungas utveckling, process till självständighet, uppväxtmiljön och öka växelverkan mellan generationerna samt stöda till ett aktivt medborgarskap. Lagen ger också en riktlinje om vad som är syftet med ungdomsfostran ur samhällets perspektiv. (Nivala & Saastamoinen, 2010:201)

Det nationella utvecklingsprogrammet för social- och hälsovården KASTE 2012-2015 har flera åtgärder för att förbättra barns och ungas välmående. En av de viktigaste målsättningarna är att det fokuseras på olika metoder för att öka välmående och problemförbyggande åtgärder för barn och ungdomar, samt att främja jämlikheten och motarbeta utslagning. Tanken är även att öka samarbetet mellan skolan, ungdomsarbete och social- och hälsovårdstjänsterna. Programmet innebär att det skall utvecklas tjänster och service för barn, ungdomar och familjer. (Stm:2012)

1.3.1 Orsaker varför problem uppstår i ungdomen

Det finns förklaringar varför vissa problem uppstår i ungdomsåren. Utvecklingskriserna berör specifikt barndomen i Erik H. Erikssons psykosociala utvecklingsteori. Utvecklingskriserna orsakas inte av externa anledningar utan de ingår i den normala uppväxtprocessen. De normativa förändringarna är liknande och förekommer i de olika individernas livscykel i ungefär samma ålder. Den normala utvecklingen betyder att individen förändras förutsägbart med åldern. Människans förmåga att växa och utvecklas på ett förväntat sätt är summan av de fysiologiska behoven, de sociala förväntningarna och individens egna resurser. En sund utveckling är en process som innehåller både känslolivets och beteendets utmaningar och ett lyckat uppfyllande av de sociala rollerna. Den sunda utvecklingen kan förverkligas endast i en miljö där man tar tillräckligt bra hand om barnet. (Poijula, 2008:30-32)

I Eriksons psykosociala utvecklingsteori har människorna olika utvecklingsutmaningar som är förknippade med åldern. Utvecklingsutmaningarna som hör till puberteten är att separera sig från föräldrarna och samtidigt skapa relationer med personer som är utomstående från familjen, samt att upptäcka sin sexuella identitet. Detta kan kännas tungt för den unga, men de är nödvändiga händelser i uppväxten till vuxenliv. För att framskrida i utvecklingen måste man klara av de olika utvecklingsutmaningarna. I alla utvecklingsfaser ingår det faktorer som orsakar stress och konflikter. Om individen inte lyckas med att klara av de stress- och konfliktorsakande faktorerna kan konsekvensen bli att det uppstår en utvecklingskris. Dessa kriser traumatiserar inte den unga individen, men de kan leda till t.ex. mentala problem eller missbruk. (Hietala, Kaltianen, Metsärinne & Vanhala, 2010:115, Poijula, 2008:30-32)

Livssituationskriser är t.ex. problem i kamrat- och sällskapsförhållanden, familjekriser och svårigheter i skolgången. Dessa är allmänna problem hos ungdomar och kan därför på sätt och vis räknas till normala problem. Denna problematik är relaterad till miljön ungdomen befinner sig i, i samhällets förändring och dess inverkan på den utvecklande individen. Denna kristyp har ofta en varierande inverkan på ungdomarnas skolprestation, de har också en inverkan på hur den unga klarar sig i vardagen hemma, kamratkretsen och i fritidssysselsättningarna. Ungdomens livserfarenhet räcker ofta inte

till för att kunna ha förståelse för frågor som gäller t.ex. sällskapande, sexuella experiment och föräldrarnas gräl vid skilsmässa. I livssituationskriser behöver ungdomarna oftast en pålitlig vuxen som lyssnar, en trygg omsorg och vardagliga rutiner. Ibland händer det att krissituationen förlängs t.ex. p.g.a. otillräckligt nätverk. Vid dessa situationer är det skäl att vägleda ungdomen till social- eller hälsovården, där det finns professionella som organiserar det behövda stödet för den unga. (Hietala, Kaltianen, Metsärinne & Vanhala, 2010, 115-116)

Ibland kan problemen för ungdomarna vara oförutsägbara, det är ofta frågan om kriser. Kris betyder lösning, en vändpunkt som skapar en förändring, möjlighet eller en vändpunkt som skapar känslan av fara. En kris uppstår när man upptäcker hot, förlust eller en svårighet. Krisens komponenter är händelser som hotar livet, oförmågan att anpassa sig till krissituationen eller hot för sårbarhet som redan existerar. En kris uppstår av externa anledningar. För ungdomar betyder kris oftast en situation där man är tvungen att möta en situation där man saknar tidigare erfarenhet. Det kan leda till reaktioner som är fysiskt, psyksiskt och känslomässigt starka. Upplevelsen av kris är individuellt och reaktionen hos ungdomarna varierar beroende på ålder, livssituation och känslan av trygghet i omgivningen. (Hietala, Kaltianen, Metsärinne, Vanhala, 2010:115, Poijula, 2008:28-29)

Depression är en av de allmännaste orsakerna som påverkar ungdomarnas välmående på ett negativt sätt. Det är vanligt att det sker svängningar i humöret i tonåren, men om humöret är nedstämt länge, utgör det ett hot för det psykiska välmåendet. Det är vanligt att ungdomar som lider av depression är mer benägna att ha självdestruktiva tankar och psykosociala problem. Depression orsakar även problem i den sociala och kognitiva utvecklingen, men kan också skada skolprestationen och därmed det framtida arbetslivet. Det är även viktigt att kunna skilja åt depression och nedstämdhet. Alla kan lida av nedstämdhet vid något skede av livet. Depression är en klinisk sjukdom med liknande symptom som när man är nedstämd. (Ellonen, 2008:19-20)

Det finns olika riskfaktorer som påverkar depression. Undersökningar tyder på att det är mera allmänt att flickorna lider av depression än pojkarna. Familjestrukturen, föräldrarnas arbetslöshet och miljön man bor i har också en koppling till ungdomarnas

välstånd. Problem i familjen som t.ex. dödsfall, allvarlig sjukdom, våld, föräldrar som lider själva av depression, föräldrar som är lite hemma, bråk med föräldrar eller syskon är orsaker som kan påverka det psykiska välbefinnandet. Den sociala kretsen (vänner, flick- och pojkvänner) är också en inverkan för den ungas välbefinnande. (Ellonen, 2008:22-23)

1.3.2 Ungdomstiden

Ungdomstiden är en period, då barn växer till vuxna och då uppstår många utvecklingsutmaningar. Det finns många olika sätt att definiera ungdomstiden. En definition är att ungdomstiden placeras sig mellan barn- och vuxentiden. I den psykologiska utvecklingen är ungdomen en tidsperiod då det uppstår olika psykosociala utvecklingsutmaningar. I tonåren blir man könsmogen och det sker flera fysiska ändringar i kroppen. I ungdomen är det meningen att man skapar färdigheter för vuxenlivet. Detta betyder att man utbildar sig för ett arbete och separerar sig från föräldrarna och därigenom skapar nya kontakter utanför hemmet, främst nya vänner. Men i det här skedet är ungdomarna inte ännu mogna att grunda egen familj även om de skapar färdigheter för ett självständigare liv. (Ellonen, 2008:18-19)

Ur samhällets perspektiv är ungdomstiden förberedelse till samhällsnyttig medborgare, vilket betyder att man arbetar och betalar skatter och sköter sina samhällsliga plikter. I ungdomstiden spenderar man mycket tid med vänner och grupper som har liknande intressen, dessa intressen kan vara t.ex. musik, hobbyn och klädstil. Ur ett juridiskt perspektiv blir man myndig när man fyller 18 år och är tvungen att bära ansvar för sina egna handlingar. Enligt ungdomslagen (2006/72) definierar man en ungdom som en person som är under 29 år. (Ellonen, 2008:18-19)

Det finns olika sätt att dela in ungdomstiden. Ungdomstiden kan delas in i specifika faser, enligt följande; den första fasen är den tidiga ungdomstiden, som utspelar sig i åldern 12-14. Med medelungdomen menar man 15-17-åringar och med de sena ungdomsåren syftar man på unga som är i åldern 18-22. I de tidiga ungdomsåren är utvecklingsutmaningarna mest fysiska. Förändringar sker i utseendet och hormonproduktionen. I medelungdomen däremot fokuseras utmaningarna på att man

blir självständig genom att skaffa sig en utbildning som förbereder en för arbetslivet. I de sena ungdomsåren påverkar man aktivt med att ta ansvar, av att göra beslut som påverkar resten av livet. En viktig del är att lära känna sina egna styrkor och svagheter. Utmaningarna i ungdomsåren kan ses som kritiska vändpunkter, som kraftigt kan påverka när man talar om ungdomarnas välmående. (Ellonen, 2008:18-19)

2 TIDIGARE FORSKNING

Som bakgrundsundersökning till detta examensarbete granskades flera olika artikeldatabaser med sökorden "youth", "help-seeking", "problem". I databasen ABI/inform (ProQuest) användes ovannämnda sökord men artiklarna begränsades med publiceringstidbegränsning inom fem år och att texten var tillgänglig i full text form. Som resultat fick jag 225 artiklar. Dessa artiklar skumlästes med rubriken som den första grunden och därefter granskades abstraktet. Samma process gjordes även på andra databaser så som Ebrary, Ebsco, Elib, Sage och Science direct. Alla sökningar i databaserna skedde i januari 2013. Jag använde även varierande sökord och fick mycket träffar men ingen av artiklarna motsvarade precis mitt forskningsområde. Av detta kunde jag tolka att ingen har forskat i detta ämnet på en så specifik nivå. Detta har lett till att det har varit svårt att hitta relevanta artiklar. Jag har valt mina artiklar genom att läsa igenom abstraktet och därmed bedömt vilken artikel som passar min undersökning. Ursprungligen valdes 23 artiklar som granskades noggrant genom att jag läste hela artikeln. Där upptas det hur svårt det kan vara att få hjälp och vad det är som gör det svårt. En artikel som valdes heter "Youth help-seeking expectancies and their relation to help-seeking behaviours for substance use problems", var man skrivit om hur svårt det kan vara att få hjälp och vad det är som gör det svårt när man har missbruksproblem.

Material söktes också från Google scholar. Som sökord användes "nuoret" och "ongelma". Denna sökning gav sammanlagt 19900 träffar, även om det framkom flera orelevanta hittades det en mycket intressant artikel. Artikeln heter "Varhainen puuttuminen - Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen estämisessä" som är en utredning av

Social- och hälsovårdsministeriet. Den handlade om tidigt ingripande som en förebyggande åtgärd mot utslagning.

Artiklar letades även från Nuorisotutkimusseura ry. Nuorisotutkimusverkosto och där hittades en artikel som heter ”Nuorten myyttinen ongelmallisuus” som är skriven av Anneli Pohjola.

2.1 Presentation av tidigare forskning

I artikeln “Youth help-seeking expectancies and their relation to help-seeking behaviours for substance use problems” hade man gjort en kvalitativ undersökning med ungdomar om vilka hinder som påverkar då när man söker hjälp för missbruk. I undersökningen kommer det fram flera olika hinder, som påverkar hjälpsökning hos ungdomar. I undersökningen deltog 24 ungdomar som var i åldern 14-21 år, varav 7 var flickor och 17 pojkar.

Den största orsaken varför ungdomarna inte sökte hjälp var brist på motivation. Dessa ungdomar hade inte viljan att förändras. Man kan inte tvinga någon att söka hjälp, om han eller hon inte själv vill det. Flera av ungdomarna hade en negativ uppfattning om sig själva och sina problem. De var generade över sitt problem och skammen blev därför för stor för att kunna söka hjälp. Vissa var även rädda för att föräldrarna skulle få veta om problemet och de var rädda att problemet skulle avslöjas. Några var bekymrade över att familjen inte skulle förstå problemet och därmed inte skulle stöda dem. Könet hade också en stor betydelse, många av pojkarna ansåg att det inte är manligt att söka hjälp. En del hade upplevt dålig kundbetjäning av läkarna, som gjorde att de inte kontaktade läkaren i fortsättningen. Men många hade redan problem med att hitta rätt service eller service över huvudtaget. De som hade hittat service, kritiserade de långa väntetiderna till mottagningen. Några upplevde att servicen bara var för rehabilitering av missbruk, även om de samtidigt hade flera andra problem, så som mentala problem eller problem i relationerna. Mentala sjukdomar i sig var ett hinder för hjälpsökning. Deprimerade individer hade inte krafter att söka hjälp. Rädslan för stigmatisering som missbrukare var också en påverkande faktor. En del av ungdomarna saknade stöd i närmiljön med sina problem. Många hade bristfälliga kunskaper om hälsomässiga

skador av missbruk och var inte därför medvetna om konsekvenserna av missbruket. Åldern hade också en inverkan på hjälpsökning. Några visste inte att det finns hjälp att få och några visste inte var de kunde söka hjälp. (Ballon, Kirst & Smith:2004)

I Anneli Pohjolas artikel ”Nuorten myyttinen ongelmallisuus”, tas problematiken om de marginaliserade ungdomarna och samhällets negativa attityder gentemot dem fram. Utslagning bland ungdomarna har varit ett aktuellt diskussionsämne. I diskussionerna stigmatiseras utslagna ungdomar som avvikande från samhället. Samhället anser att en utslagen individ inte är nyttig för samhället och därför borde den utslagna integreras tillbaka till samhället. Pohjola ser på utslagning som ett begrepp av makt. Utslagning (exclusion) betyder att man blir utesluten av samhället. Utslagning sker i form av samhällelig makt. Man förvandlas från en aktiv medborgare till en passiv medborgare. I det finska begreppet ”syrjäytyminen” menar man att själva individen är den aktiva och orsakar själv utslagningen, orsaken ligger inte i samhället. Pohjola skriver, att ungdomarna lätt stämplas som en grupp som orsakar stor oro i samhället. Hon menar att ungdomarnas utslagning blir ett slags generaliserad myt. Men ungdomarnas problem kan ses ur två olika synvinklar. Ur det ena perspektivet är ungdomarna ansvarlösa och saknar disciplin medan ur den andra synvinkeln kan ungdomarna ses som offer. I dagens läge ses ungdomarna som individer med låg arbetsmoral. Därmed anser man, att de inte bär tillräckligt stort ansvar i samhället och man anser att de inte är pålitliga medborgare. (Pohjola, 2001:187-189)

Diskussionen om utslagning är kontrollerande i samhället. Diskussionerna generaliserar och stigmatiserar en viss grupp av människor och pekar ut problemområden. Man förknippar olikhet och svårigheter så som sjukdom, svårigheter i skolan, ekonomiska svårigheter och problembeteende med utslagning. När man diskuterar avvikelse finns risken att generalisera ungdomar som avviker. (Pohjola, 2001:190)

Ungdomarna har genom tiderna setts som en problematisk grupp. Varje generation ser problembäraren i ungdomarna. Problem som man förknippar med ungdomarna har ofta att göra med förmåga till arbete och skola. Därför är det viktigt att man vägleder, stöder och aktiverar ungdomarna. Man glömmer lätt att vi lever i ett samhälle som kontinuerligt förändras och den personliga utvecklingen hinner inte alltid med. Man

måste komma ihåg realiteterna som ungdomarna lever i. Det finns många val att göra när det gäller arbete och utbildning men omständigheterna förändras hela tiden. Detta är en problematisk period för ungdomarna, men det betyder inte att själva ungdomarna är problematiska. (Pohjola, 2001:191)

Pohjola skriver också hur ungdomar stigmatiseras om de är klienter i den sociala servicen och får utkomststöd. När man får utkomststöd räknas man som fattig och man förknippar fattigdom med utslagning. Attityderna är väldigt negativa mot ungdomar som använder sig av denna service. Förr i tiden fanns det tre definitioner på fattiga: den första är de som arbetar, den andra är de som inte vill eller inte gör arbete och den tredje är de som inte har förmåga att arbeta. Med andra ord menar man med den första definitionen de som har små inkomster. Den andra är de som inte är på arbetsmarknaden p.g.a. sin vilja, de räknas ofta till de lata som lever på sociala bidrag. Den tredje är de som inte har arbetsförmåga eller lider av ett funktionshinder. I Pohjolas forskning kommer det fram att arbete också har andra betydelser för ungdomarna än inkomst. Arbete hämtar också status och arbete kan ses som en trevlig sysselsättning. Det var bara en bråkdel som ansåg att pengarna var enda orsaken att arbeta. (Pohjola, 2001:192-194)

Det finns olika faktorer som styr ungdomarnas val i livet. De yttre omständigheterna är en faktor, som påverkar ungdomarnas val i livet. Valen borde passa in i samhällets förväntningar. Många ungdomar upplever att det är kränkande och det begränsar deras val. Vissa blir tvingade till sina val av omgivningen och en del har endast dåliga alternativ att välja mellan. (Pohjola, 2001:195-198)

Omgivningen spelar också en viktig roll när det gäller även andra val i livet. De sociala nätverken kan dock ha både negativa och positiva inverknings på de val som görs. Man ser på arbetslöshet som en negativ sak i samhället, men för individen har den även en negativ inverkan, om man inte har någon meningsfull sysselsättning i vardagen. Ungdomarna kan ha meningsfulla sysselsättningar som inte är arbete eller utbildning, men detta anses som avvikande. Att ungdomarna är avvikande och annorlunda är inte nödvändigtvis en negativ sak. Det kan även präglar kritik mot samhället och dess förväntningar från den ungas synvinkel. Genom kontinuerliga försök att integrera de

avvikande ungdomarna tillbaka till samhället kan det kränka deras olikhet. Om man lyssnade på de utslagna ungdomarnas åsikter, kunde man inse att alternativa lösningar saknas. Man skall inte glömma att utslagning är en negativ sak, men att kunna se alternativa vägar på hur man förvandlar ungdomarnas olikhet och distanstagande till en rikedom. (Pohjola, 2001:195-198)

Förtroende är förutsättningen för social verksamhet och nätverk. Pohjola konstaterar att om man lägger utslagning till diskussionen om förtroende, blir reflektionerna intressanta. Förtroende stänger inte ut olikheten och avvikelserna. Olikhet och avvikelse har en inverkan, som förstärker känslan av förtroende. Diskussion om olikhet och avvikelse hämtar in olika perspektiv. Det som sänker förtroendet hos ungdomarna är vårt samhälle, som förändras snabbt och övergår till arbets- och skolmarknaden. Det blir hela tiden svårare att förutse sina möjligheter i framtiden. Man kan inte lita på den information som redan finns utan informationen ändras sig kontinuerligt och man måste anpassa sig till det. För ungdomar som befinner sig i en utslagningsprocess blir informationen mera ofattbar och realiteten för ungdomen blir att det inte finns förväntningar om något bättre. En sådan information blir en börda för ungdomen. Den inbyggda misstron i samhället är ett problem. Misstron framkommer i diskussionen om ungdomar och speciellt i utslagning bland ungdomar. Attityderna är dåliga mot problematiken. Aktivering är menat som ett verktyg för att integrera dem. Men det får med sig en negativ effekt, eftersom man automatiskt slår fast att problematiken ligger i passiviteten. När man anser att en person är passiv, styrs personen hur man skall vara för att vara duglig i samhället och då ses personen i fråga som ett objekt. (Pohjola, 2001:198-200)

I samhällliga diskussioner generaliserar man ofta och förknippar ungdomarna med våld och tvång. Man definierar ungdomar som osäkra medborgare. Myndigheterna har ett negativt sätt att tala om ungdomarna och anser att de inte är pålitliga. När man stöder ungdomar är det en bra och nödvändig sak, men när man talar om aktivering bland utslagna kan man se det som en form av utövande av makt. En samhälllig utmaning är att öka förtroendet för ungdomarna och att kunna se dem som mänskliga, tillförlitliga medborgare. Pohjola tycker att man borde sluta diskussionerna om utslagning, eftersom det har en stigmatiserande och negativ inverkan på målgruppen och diskussionen

generaliserar en hel grupp. Utslagna ungdomars åsikter kunde vara nyttiga i utvecklingen av samhället. (Pohjola, 2001:201-203)

Artikeln ”Varhainen puuttuminen - Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen estämisessä” är en utredning av Social- och hälsovårdsministeriet. Utredningen behandlar ett rehabiliteringsexperiment som gjordes med ungdomar som ligger i riskzonen att bli utslagna i Finland 2001-2003. Experimentets syfte var att utreda om man med tidigt ingripande i ungdomarnas problem, kan förebygga utslagning. Målgruppen för experimentet var 15-17- åringar. Ungdomar som är i åldern 15-17 och inte studerar, står utanför skolhälsovården. Det finns flera problem som uppstår hos ungdomarna i denna ålder som de behöver hjälp för. Dessa problem är t.ex. svårigheter i skolan, arbetslöshet, missbruk, mentala problem, problem i familjen, sociala kunskaper, hälsa och att ungdomen har ett litet nätverk eller saknar ett nätverk helt och hållet. Syftet med experimentet är att hjälpa ungdomarna att hitta sina egna resurser och utnyttja resurserna på ett nyttigt sätt, samt att åstadkomma känslan av att man lyckas och erbjuda det stöd ungdomen är i behov av. Med experimentet ville man också öka medvetheten hos ungdomarna om hur man på ett effektivt sätt kan använda sig av den service som existerar och att öka samarbetet mellan familjen och dem som producerar service åt ungdomarna. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2004:17-18,21)

För att kunna förebygga problem är det viktigt att känna till orsakerna som leder till ungdomarnas utslagning. Därför gjordes en kartläggning med de olika aktörerna inom branschen för att få reda på ungdomarnas behov och faktorer som påverkar utslagning. Enligt experimentets utredningar var det följande orsaker, som ökade risken för utslagning; problem i familjen, passivitet, ungdomarna saknar sysselsättning, har dålig skolmotivation, det sociala nätverket saknades eller var bristfälligt, brister i sociala kunskaper, inlärningssvårigheter, missbruk, avbrott i studierna, mentala- och fysiska sjukdomar. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus:2004:46)

I utredningen hade man också tagit reda på de professionellas synsätt på ungdomarnas problem. Man hade indelat de professionella i fem olika grupper som var skolverket, hälsovårdsverket, socialarbetarna, arbetsförmedlingen och ungdomsverket. Alla aktörerna hade likheter i åsikterna om ungdomarnas problem. Det förekom ofta brister i

ungdomarnas motivation till skolgång, problembeteende, mentala problem mm. I utredningen tog man också reda på vad som ligger bakom problemen. I utredningen kom det ofta fram problem i familjen, brister i föräldraskap, barn får inte längre vara barn utan måste bli självständiga i en tidig ålder, ungdomen saknar gränser och får själv bestämma över sina ärenden. Andra orsaker var att det finns inte tillräckligt med stödåtgärder eller att ungdomen inte är villig att motta det stöd som erbjuds. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2004:55-59)

I utredningen undersökte man även hur de professionella kan hjälpa ungdomarna som löper risk att bli utslagna. Det viktigaste var att skapa förtroende mellan ungdomen och den professionella och att man som professionell måste vara intresserad av de ungas problem. Det fanns flera utmaningar som hindrade arbetet mellan den professionella och ungdomen. Utmaningarna var att få själva ungdomen och familjen att motta stöd, att få ungdomarna att inse att åtgärderna görs för ens eget bästa, samt att få ungdomarna att inse att problemet ännu går att bearbetas. De professionella upplevde att det svåraste i att hjälpa ungdomarna var ungdomarna och föräldrarna som inte var samarbetsvilliga. Svårigheter uppstod också i att skapa förtroende med ungdomen och att få ungdomarna och familjen att inse att de är i behov av hjälp. Professionella ansåg också att det var problematiskt att hitta rätt hjälp åt ungdomar som hade något slag av psykisk ohälsa. Speciellt jobbigt upplevdes brist på tid och de situationer som man inte kan påverka, samt att få ungdomen att tala om sina problem och svårigheter i att kunna motivera ungdomen. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2004:60-67)

Utredningen ger en översikt av de olika arbetsgruppernas synsätt på hur man förebygger ungdomarnas problem och utslagning. Det finns ungdomar i olika åldrar som möter problem, men för att kunna förebygga problemet borde man uppmärksamma dem som är marginaliserade i ett tidigt skede. Utredningen tyder på att man borde effektivisera samarbetet mellan skolan och hemmet, samt ett gott samarbete mellan de olika aktörerna som arbetar med ungdomar. Flera föräldrar är ensamma med sina ungdomar och problem och vet inte varifrån de kan få hjälp. I utredningen kommer det fram att om ungdomen har ett tryggt nätverk, är chanserna bättre att förebygga utslagning. När man börjar bearbeta ungdomens problem behövs det åtminstone ett år, eftersom det inte är lätt att få unga att öppna sig. I flera fall har problemen hoppat sig, så det tar sin tid att

reda ut dem. Enligt utredningen skulle man få bättre resultat, om man har multiprofessionella samarbetsteam var familjen skulle integreras. Ungdomen och familjen skulle få stöd som tillsammans med dem skulle göra upp en individuell plan för att bearbeta problemen. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2004:110-112)

3 TEORETISK REFERENS RAM

Examensarbetet skrivs ur ett socialpedagogiskt perspektiv. Som teori har jag valt ungdomsfostran med socialpedagogisk referensram. I den teoretiska referensramen beskriver jag också vad som är ungdomsproblem ur de professionellas perspektiv och allmänt vad som definieras som ungdomsproblem. Syftet är att kunna jämföra skillnader mellan de professionellas, samhällets och ungdomarnas synsätt på vad som är ungdomsproblem. Jag har valt stämplingsperspektivet som teoretisk referensram för att kunna få en insikt om hur stämplingen kan ha en inverkan på ungdomarnas problem eller hur ungdomarna ses som problematiska.

3.1 Socialpedagogik

Pedagogik betyder läran om fostran. Ordet social kan däremot ha flera betydelser men i sammanhanget socialpedagogik kan man granska det främst ur tre olika synvinklar. Social kan betyda att det är något som berör samhället, samhällets sociala uppbyggnad, som uppstår ur de kulturella egenskaperna i olika grupper. Det andra synsättet är att kunna ha socialt samspel med andra personer, samhällighet och växelverkan mellan olika individer. Det tredje perspektivet är att hjälpa dem som är i behov av det och solidaritet mellan människorna. Begreppet socialpedagogik användes första gången på 1840-talet i Tyskland. Med socialpedagogiken strävade man efter att kunna förebygga och lindra sociala problem som uppstod i samhället, samt att främja välmående och motarbeta de samhällliga brister som fanns. (Hämäläinen & Kurki, 1997:11,15-16, Nivala, 2010:171-172)

Socialpedagogik används som ett verktyg då man arbetar med människor som är utsatta i samhället eller har problem. Speciellt i Norden används socialpedagogik som ett verktyg

för integration och för att förebygga utslagning. Tanken är att åstadkomma subjektivitet, delaktighet, inklusion och kontroll över sitt eget liv som en process. I den socialpedagogiska referensramen är strävan också att skapa resurser för växelverkan, kommunikation och hjälp till självhjälp. Man fokuserar också på individernas samhälleliga problem. Sådana problem bland ungdomarna kan t.ex. vara svårigheter i skolgång, arbetslöshet, kriminalitet, man saknar fritidssysselsättningar, svårigheter i människorelationer, passivitet och att man saknar förmågan att planera sin framtid. Dessa är ungdomsfostrans utmaningar. (Nivala, 2010:171-172, 187-188)

Socialpedagogikens bildning kan beskrivas enligt Madsen i fem olika kompetenser som är den produktiva kompetensen, analytiska och syntetiska kompetensen, expressiva kompetensen, kommunikativa kompetensen och den femte kompetensen. Den produktiva kompetensen går ut på att man har praktiska färdigheter som är nödvändiga för att kunna förverkliga socialpedagogiska aktiviteter som kan vara t.ex matlagning. Den expressiva kompetensen innebär att man uttrycker känslor genom olika aktiviteter som dans, teater, sång osv. Den kommunikatviva kompetensen står för att pedagogen kan skapa samtal via interaktion. Den analytiska kompetensen kräver att pedagogen har färdigheter att reflektera och utvärdera enskilda element i arbetet, medan den syntetiska kompetensen innebär att man har kunskapen att se de enskilda elementen i helheter. Den viktigaste kompetensen är den femte kompetesen, som innebär att pedagogen kan integrera alla kompetenserna i sitt arbete och utveckla dem vid behov. Utöver dessa kompetenser ligger handlingskompetensen i centrum. Handlingskompetensen innebär att socialpedagogen har handlingsberedskap om hur man använder de fem kompetenserna i praktiken. Handlingskompetensen innebär inte enbart att socialpedagogen vet hur man använder dessa kompetenser utan hon tillämpar kunskapen till sin egen yrkesroll. Därför är det viktigt för socialpedagogen att reflektera över vem hon är och vad hon vill bli, vad hon vill och varför hon vill det, samt att hon måste kunna det hon vill förverkliga i praktiken. (Madsen, 2001:228-236)

3.2 Ungdomsproblem

Man beskriver ofta ungdomsproblem som ett socialt problem. Sociala problem antyder att man motsätter sig värderingar och normer i samhället, vilket ofta har en negativ

konsekvens. Mills (1985) skiljer åt individuella och sociala problem. Problemen kan vara samma på både individ- och samhällsnivå, men problemet betraktas socialt först då problemet berör en större grupp av människor. (Ohlsson & Swärd, 1994:14-15)

Begreppet ungdomsproblem antyder att felet är på ungdomarna. Problemet är ungdomarnas inte samhällets. Ur detta perspektiv är problemen inte generella utan individuella. Orsaken varför vuxna ser ungdomarna som problem är att de bryter mot normer vilket inte accepteras i vuxenvärlden. Normerna kan variera, beroende på var i världen man befinner sig i. Det finns olika definitioner av ungdomsproblem. Den destruktivfokuserade definitionen uttrycks i form av våldsamt och destruktivt beteende som t.ex. stölder, våld, vandalism, missbruk mm. Den normlöshetsfokuserade begreppet beskriver ungdomarnas dåliga beteende och sätt att vara. Man utgår ifrån vad som betraktas som normalt beteende. Problematiska ungdomar är de som har dåliga seder, saknar moral och spenderar fritiden på ett oönskvärt sätt. Den bristfokuserade definitionen menar att ungdomarna har brist på viktiga resurser i vardagen. Resurserna är materiella och icke-materiella. Till de materiella resurserna hör pengar, bostad, arbete mm och till de icke-materiella resurserna hör kärlek och omsorg. I den orsaksrelaterade definitionen ligger ansvaret på ungdomen själv, föräldrarna eller samhället. Åtgärdssystemet utgår ifrån att det går att minimera eller undvika ungdomsproblem om man har ett tillräckligt effektivt system. Om man ser på avvikelsen som en synd brukar själva avvikaren se sig som en avvikelse även om ungdomen önskar vara normal. Om ungdomen inser att avvikelsen är en fara, gör ungdomen själv ett medvetet val att avvika från det normala. Det finns ungdomar som anses vara i riskzonen för att råka illa ut. Detta beror ofta på umgänget och miljön ungdomen befinner sig i. (Ohlsson & Swärd, 1994:16-19)

Stephen Humphries har ifrågasatt hur korrekt det är att tala om ungdomsproblem när man inte talar om vuxenproblem, eftersom t.ex. depression, missbruk och brottslighet existerar även i andra åldrar än i ungdomen. Ungdomarna stigmatiseras lätt som problem, när man i stället borde fokusera på vad det är som orsakar ungdomarnas problem. Vad leder de hårda nedskärningarna inom skolväsendet samt inom fritids- och ungdomsverksamheten till? (Ohlsson & Swärd, 1994:19-20)

3.3 Ungdomarnas problem ur de professionellas synvinkel

I en utredning av Social- och hälsovårdsministeriet ”Varhainen puuttuminen - Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen estämisessä” hade man undersökt vad de professionella anser att ungdomarnas problem är. I utredningen hade man tagit fem olika aktörer i beaktande hälsovårdsverket, socialt arbete, skolväsendet, ungdomsväsendet och arbetsförmedlingen.

Till hälsovårdsverket räknas psykologer, läkare och skolhälsovårdare. Ur hälsovårdens perspektiv är ungdomarnas problem: problembeteende, identitetskris, skolgången är oregelbunden, depression, ångest, rädslor, tankar om självdestruktivitet, missbruk och skador som resultat av missbruk, ungdomen har inga hobbyn på fritiden, ungdomen har inga framtidutsikter men sociala problem. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2004:51-53)

Arbetarna inom sociala området och kuratorerna definierar som ungdomars problem: att ungdomen saknar intresse för skolgången och därmed växer risken att inte få avgångsbetyg, saknar intresse för att vidareutbilda sig efter grundskolan, samt att avbryta fortsatta studier. Övriga problem är mentala problem, borttappad identitet, försummelse av ungdomen, brister i kontroll över sitt eget liv, missbruk som minderårig, svårigheter i försörjning, brottslighet och känslan av otrygghet. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2004:51-53)

Skolväsendet dit speciallärarna och studiehandledarna hör anser att ungdomarnas problem är: svårigheter i anpassning, dåligt beteende, mobbning, saknar vardagliga rutiner vilket negativt påverkar skolgången, brist i motivation, brist i självförtroende och dålig självkänsla, mentala problem, problem som samlas i tonåren, missbruk, problem i internatboende, ekonomiska problem i studielivet, vet inte hur sköta sina ärenden, otrygghet, kan inte kontrollera sitt liv och sociala problem. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2004:51-53)

Enligt ungdomsväsendet och ungdomsarbetarna är ungdomarnas problem: de gör vad de vill, aggressivitet, följer inte regler, skolgången är oregelbunden och skolkning sker,

man framskrider inte i studierna, man avbryter studierna och håller mellanår, problem med självkänslan, ensamhet. Alkoholbruket är stort, grunden för ett tryggt liv saknas, de saknar fritidsintressen. Ungdomen klarar inte av motgångar, ansvar, kan inte bearbeta känslor och saknar kontroll över sitt liv. Och ungdomarna vet inte var de kan söka hjälp. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2004:51-53)

Arbetsförmedlingen anser att ungdomarnas problem är: brist på motivation, man kan inte och man vill inte. Man söker inte till vidare utbildningar och att man avbryter studierna. Mentala problem, depression, ekonomiska svårigheter och inga framtidsutsikter. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2004:51-53)

Man kan konstatera att de ovan nämnda har alla liknande synsätt på vad ungdomarnas problem är, även om det finns små skillnader.

3.4 Ungdomsfostran

Ungdomsfostran är en mindre känd teori än t.ex. småbarnsfostran och vuxenpedagogik. Ungdomsfostran granskas ofta bara utifrån skolutbildningen, även om innehållet i verkligheten är mycket bredare. Som ett teoriområde innefattar ungdomsfostran även ungdomsarbete, medborgaraktivitet, uppfostran som sker i hemmet och fostran som sker i samhället och inriktas på ungdomar. Ungdomsfostran har granskats, men ofta i under spridda rubriker, som forskning i ungdomsarbete, granskning av ungdomskulturer och socialpedagogik. Ungdomsfostrans grunder passar in i det livslånga lärandet. Livslångt lärande betyder att man utvecklas som individ genom hela livet. Den biologiska och fysiologiska utvecklingen stannar efter ungdomstiden, medan förmågan att lära sig nya saker fortsätter genom hela livet. (Nivala, 2010:8,40)

Ungdomsfostran kan ha fyra olika betydelser. I det praktiska synsättet menar man att all slags verksamhet i samhället fostrar ungdomar. Detta sker i umgänget och miljön, som ungdomen befinner sig i. För ungdomarna är det vanligt att umgänget består av familj, vänner, skolpersonal och människor som ingår i ens fritidssysselsättningar. Som fysiska ställen är dessa hemmet, skolan och ungdomsgårdar. Ungdomsfostran är ett läroämne,

men som ett läroämne riktas det oftast till personer som utbildar sig inom den sociala sektorn och främst för dem som skolar sig till någon form av ungdomsarbetare.

I det pedagogiska synsättet baserar sig ungdomsfostran och läroprocesser på var ungdomarna tillbringar sin fritid. Dessa miljöer kan vara media, olika ungdomskulturer, stödgrupper och olika subkulturer. Ungdomsfostran räknas inte i Finland som ett eget vetenskapligt område. (Nivala, 2010:31-38)

3.5 Stämplingsperspektivet

Stämpling eller stigma är samhällets uttryck för avvikande beteende. Ungdomsproblem är något som samhället har definierat. Stämplingsperspektivet fokuserar inte på vad som orsakat avvikelsen. Avvikelse tolkas inte som egenskaper hos individen, utan som ett samspel mellan den ”normala” och avvikaren. Enligt sociologen Howard Becker produceras avvikande identiteter genom stämpling. Han har varit kritisk mot perspektivet, som påpekar att det finns en tydlig skillnad mellan avvikande och normal. Becker anser att bidragande faktorer för stämpling har att göra med etnisk bakgrund, klädsel och personens sätt att vara. Stämplingsteorin utgår ifrån att ingen handling i sig är avvikande. Samhället ställer upp normer och när man bryter mot dessa normer stämplas det som avvikande beteende. Dessa normer ställs upp av dem, som har makt i vårt samhälle. För att ”stämpling” skall kunna ske måste det vara fråga om ett känt fenomen i samhället. Personer med makt och yrkesgrupper som står för lag och ordning är de som stämplar avvikarna. Sådana yrken är t.ex. socialarbetare, poliser eller median. När stämpling har skett, kan man antyda att yrkesutövarna har lyckats kategorisera en viss grupp av människor, som är mera benägna att bete sig avvikande än de övriga. Men individerna kan även utnyttja sin ”stämpel”. Personen ifråga kan använda sin stämpel som en ursäkt för att komma lättare undan. Stämplingen kan förstärka det avvikande beteendet, eftersom omgivningen förväntar sig att ungdomen fortsätter med sitt avvikande beteende. Samtidigt förstärks rollen som avvikare och det blir svårare att bryta sig ut ur den. Stämplingen påverkar inte endast omgivningens synsätt på avvikaren, utan det påverkar också avvikarens självbild. Edwin Lemert har skapat en modell där han anser att avvikelsen påverkar identiteten. Lemert talar om primär och sekundär avvikelse. Med primär avvikelse menar man avvikelser som sker ofta, brott mot normer som inte anses så allvarliga. Som t.ex. att köra överhastighet med bil eller

att skräpa. Sådana handlingar normaliseras i de flesta fall. Men om handlingen inte av någon anledning normaliseras, stämplas personen som avvikare. Med sekundär avvikelse menar Lemert att avvikaren börjar acceptera avvikelsen och börjar se sig själv som en avvikare. Då förstärks den avvikande identiteten. (Giddens, 2003:201-203, Ohlsson & Swärd, 1994:124-125).

4 METOD

I detta kapitel klargörs vilka metoder som använts i examensarbetet. Jag kommer att redogöra för urvalet, enkäten, följebrevet, datainsamlingsmetoden, bearbetningen av resultaten, etiska överväganden och arbetets reliabilitet och validitet.

4.1 Urval

Urvalet för denna forskning var svenskspråkiga ungdomar i Vanda och då är det naturligt att utföra undersökningen i en svenskspråkig skola. Ungdomarna som svarat på forskningen gick alla på klass åtta. Jag har valt att undersöka just elever i klass åtta p.g.a. att högstadiet är för sjundeklassarna en relativt ny sak och niondeklassare skall snart vidare från högstadiet. Därför anser jag att elever i klass åtta befinner sig lämpligt där emellan. Enkäten delas ut i klassrummen till alla åttonde klassister och samlas in efteråt. Jag är själv på plats i klassrummen för att berätta vad forskningen går ut på och vad syftet med forskningen är. Därefter delar jag åt alla ut en enkät som de får fylla i. Alla som är frivilliga har chansen att fylla i enkäten. Urvalet till metoden gjordes p.g.a. problemställningen. Den kvalitativa metoden passar inte i problemställningen, eftersom jag är intresserad av en större målgrupp och intresserad av att få veta ungdomarnas åsikt i dagens läge. Därför valde jag att göra en undersökning och inte en som enbart grundar sig på litteratur.

4.2 Enkäten och följebrevet

Enkäten jag använt i forskningen hade en tydlig koppling till mina forskningsfrågor. Enkäten är formulerad enkelt och med ett tydligt språk för att den skall vara så förståerlig som möjligt. Layouten är kort och koncis. Om det finns för mycket text och frågor löper risken att ungdomarna tappat intresset att fylla i enkäten. Det finns två olika enkäter. (Bilaga 2 och Bilaga 3) Enkäten printades ut på ett papper med text på båda sidorna. Den ena enkäten har åtta frågor med svarsalternativen ja och nej. Om ungdomen svarar ja, skall de också besvara en öppen fråga var. Detta är en filterfråga. Denna fråga står där för att kunna öka reliabiliteten i svaren. Man borde vara försiktig med filterfrågor, eftersom enkäten kan anses krånglig p.g.a. detta. Andra enkäten har en öppen fråga där ungdomarna får besvara enkäten med egna ord. (Jacobsen, 2007:196,207)

Eftersom det är fråga om minderåriga som forskningen görs med, måste man ha vårdnadshavarens samtycke till att ungdomen deltar i forskningen. Därför informerades vårdnadshavarna med ett informationsbrev. På informationsbrevet (Bilaga 4) finns det även information om forskningens syfte, tidpunkt och kontaktuppgifter. Kontaktuppgifterna finns där för att vårdnadshavaren kan ha frågor om själva undersökningen eller om de inte vill att deras ungdom deltar i undersökningen. I följebrevet informeras också att det är frivilligt att delta i undersökningen.

4.3 Datainsamlingsmetod och bearbetning

Jacobsen (2007:16-17,52-53) beskriver riktlinjer och metoder som använts i detta examensarbete där det använts en kvantitativ metod, men den kvantitativa metoden har kvalitativa drag i form av öppna frågor.

Som datainsamlingsmetod används två enkäter (Bilaga 2 och Bilaga 3). Enligt Jacobsen (2007:199-200) finns det fyra vanliga sätt att samla in information på. Enkät per post, enkät via internet, enkät via telefon och personlig, standardiserad intervju. Man borde fundera på kriterierna för datainsamlingsmetoden. Jacobsen (2007:200-201) menar att de sju allmännaste kriterierna som inverkar på datainsamlingsmetoden är kostnaderna

som uppstår med undersökningen, snabbheten, svarsprocenten, gruppen man undersöker, intervjuareffekt, enkätens komplexitet och upplevd konfidentialitet. För att få så många besvarade enkäter som möjligt gick jag personligen till skolan och delade ut enkäterna och samlade in dem. Kopieringskostnaderna blev därmed de enda kostnaderna, som skolan stod för. Undersökningen sker snabbt och jag möter säkert ungdomarna i skolan eftersom de har läroplikt. Jag anser att svarsprocenten blir högre när jag är på plats och de inte behöver posta i väg enkäterna. Intervjuareffekten borde inte inverka eftersom svaren skrivs på en enkät och man blir inte intervjuad. (Jacobsen, 2007:199-204) Enkäten är ganska enkel och innehåller bara en filterfråga, men jag anser inte att den är komplex och innan jag delar ut enkäterna nämner jag att respondenterna är anonyma och därför frågas inga namn i undersökningen.

Förhållningsättet i datainsamlingen är deduktivt, vilket betyder att man utgår ifrån tidigare forskning och litteratur. En kvantitativ metoden valdes för att enligt Jacobsen (2007:16-17,52-53) bearbetningen är enkel med datorer. Enligt Jacobsen (2007:180) är den kvantitativa metoden relativt sluten, eftersom svarsalternativen är färdigt definierade. Informationen kan enkelt systematiseras och därmed kan den läggas in på datorn i standardiserad form. Därför måste man kategorisera svarsalternativen färdigt, innan man gör den empiriska undersökningen. I undersökningen används kategorisvar, och det finns två svarsalternativ och för att ge möjlighet att uttrycka sig med egna ord har jag använt öppna frågor, utöver de slutna. Även om de öppna frågorna kommer i form av filterfråga anser jag att det är nödvändigt för att kunna få trovärdiga resultat. (Jacobsen, 2007:185,195-196)

Genom standardiseringen kan den statistiska analysen göras. Därmed kan man se tydliga diagram och skillnader mellan svarsalternativen. Bearbetningen sker genom att koda insamlade data till tal och därmed förs svaren in i excel tabeller, men för att få ett svar med verklighetsbaserad synvinkel används kvalitativa drag i form av öppna frågor. De öppna frågorna valdes för att säkra informationen som man är ute efter och för att respondenterna skall få uttrycka sina egna åsikter. När man analyserar öppna frågor, delar man in svaren i teman enligt hur respondenterna har besvarat frågorna. Man anger också hur många som har svarat inom varsitt tema. Sedan sammanställer man alla olika svarsalternativ. För udda svar kan man ha en egen kategori som ”övrigt”.

I gruppen ”övrigt” faller de svar som kommit bara en eller några gånger. När man kategoriserar svaren kan man analysera dem med statistiska tabeller och mått. (Jacobsen, 2007:235,265)

4.4 Etiska reflektioner

Planen för examensarbetet skickades till Arcadas etiska råd (ETIX) där planen, enkäterna (Bilaga 2 och 3) och informationsbrevet (Bilaga 4) granskades innan de delades ut. Eftersom deltagarna i undersökningen är minderåriga krävdes samtycke av vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna blev informerade med ett informationsbrev, varefter de har möjlighet att vägra att ge ungdomarna tillstånd att delta i undersökningen. Undersökningen ägde rum i en svenskspråkig skola i Vanda och därför behövdes tillstånd även av skolans rektor. Jag skickade anhållan om forskningslov (Bilaga 1) till skolans rektor och när det blev godkänt kunde undersökningen genomföras. Enligt Jacobsen (2007:22) skall man informera att det är frivilligt att delta i undersökningen. För att deltagarna skall bevaras anonyma i undersökningen frågades inga namn i enkäten. Därmed kunde ingen identifieras. Jacobsen (2007:24-25) skriver att risken för identifiering ökar ju mindre urval man har. Därför har jag valt en relativt stor grupp. Konfidentialiteten bevarades under hela undersökningsprocessen. Enkäterna behandlades endast av mig. Efter att bearbetningen av enkäterna var färdig, förstördes enkäterna. Resultaten presenteras endast i examensarbetet. I Jacobsens (2007:27) bok står det att det är viktigt att en korrekt presentation av data innebär att man inte förfalskar data och resultat.

4.5 Validitet och reliabilitet

För att få ett pålitligt forskningsresultat skall enkätens validitet vara hög. Enligt Jacobsen (2007:268) är den största utmaningen med enkäter att svarsalternativen verkligen motsvarar det man undersöker. Man måste konkretisera begreppen så att respondenterna verkligen förstår vad som frågas. För att öka validiteten och reliabiliteten pilotkördes enkäterna först med ungdomar i motsvarande ålder. Detta görs för att kunna säkra att ungdomarna verkligen förstår vad som frågas i enkäten. Svaren från pilotkörningen används inte som resultat i undersökningen.

Jacobsen (2007:276) skriver att det alltid finns en risk för eventuella bortfall. Det finns olika orsaker varför människor låter bli att svara på enkäterna. För att minimera eventuella bortfall, kommer jag att gå till skolan där ungdomarna är. Jag kommer att dela ut enkäten i klassrum, där de som vill, får fylla i enkäten och sedan samlar jag in dem. På det här sättet behöver ungdomarna inte anstränga sig för att skicka tillbaka enkäten.

Jacobsen (2007:278-279) konstaterar att det finns alltid en risk att urvalet skiljer sig från den övriga populationen. Ju större urval man har i undersökningen, desto mindre blir felmarginalen.

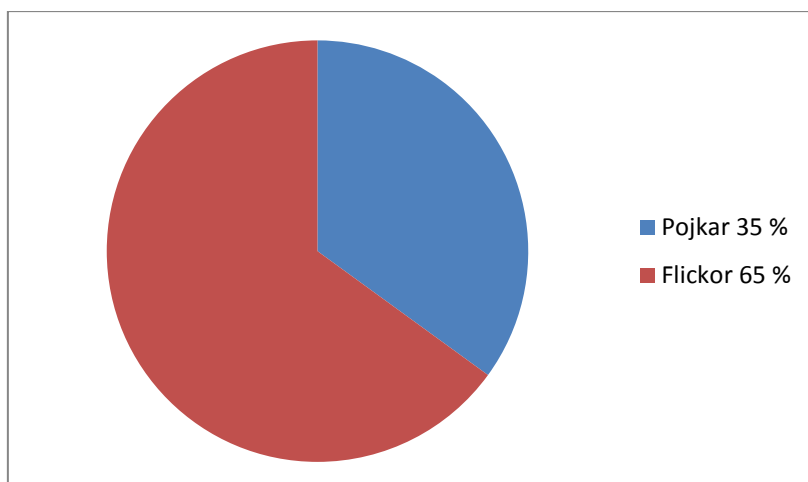
Man måste komma ihåg att sättet som man utför undersökningen på kan påverka resultaten. I denna undersökning är utformningen av enkäten viktig. Det är viktigt att ta i beaktande att respondenten även kan svara felaktigt på enkäten. Det vill säga att respondenten svarar på en fråga, men menar i verkligheten något annat. Detta kan bero på att respondenten besvarar enkäten strategiskt för att kunna inverka på resultatet av undersökningen utgående från sitt eget intresse. En annan orsak är att respondenten tvingas att delta i en undersökning, som hon/eller han inte har kunskap om och en orsak är att respondenterna svarar på enkäten på måfå. (Jacobsen, 2007:286-287)

När man kodar in data finns det en risk att man i misstag knäpper in fel siffror. Därför är det viktigt att vara noggrann med detta för att få reliabla resultat. När man analyserar data finns det en risk att man saknar statistisk kunskap. (Jacobsen, 2007:289)

5 RESULTATSREDOVISNING

I detta kapitel presenteras resultaten av enkätundersökningen. Jag kommer först att kort presentera vad som frågades i enkäterna. I enkät 1 (Bilaga 2) frågades det om ungdomarna vet var de eller någon jämnårig söker hjälp för problem. Problemområden är psykisk ohälsa (t.ex. depression, mentala sjukdomar), krissituationer (t.ex. olycka, någon nära dör), mobbning (t.ex. utanförskap, fysisk & verbal mobbning), ätstörningar (t.ex. anorexi, bulimi), missbruksproblem (t.ex. droger, alkohol, spel), självskadebeteende (t.ex. man skadar sig själv, skära sig), ångest och stress (t.ex. p.g.a. skolan, för att prestera). Ifall ungdomarna anser att de vet var de söker hjälp för ovanstående problem, skulle de svara fortsatt på en fråga: var skulle de söka hjälp till dessa problem. I enkät 2 (Bilaga 3) skulle ungdomarna svara på vilka är de problem de anser man behöver söka hjälp för, med egna ord.

Jag var på plats i en svenskspråkig skola i Vanda den 10.5.2013 när undersökningen gjordes. Jag delade personligen enkäterna ut och samlat in. Resultaten presenteras i cirkeldiagram, stapeldiagram, procent och antal personer som besvarat enkäten. I den svenskspråkiga skolan i Vanda finns det 63 elever på åk 8. Av dessa var 48 på plats då undersökningen gjordes och alla besvarade enkäten vilket betyder att svarsprocenten blir 100. I enkätstudien nådde jag inte 15 (24%) elever, p.g.a. tidpunkten. Alla av eleverna som var på plats i skolan när undersökningen gjordes svarade på undersökningen. I *figur 1* kan man se könsfördelningen i undersökningen. Enkäterna besvarades av 31 (65%) flickor och 17 (35%) pojkar.

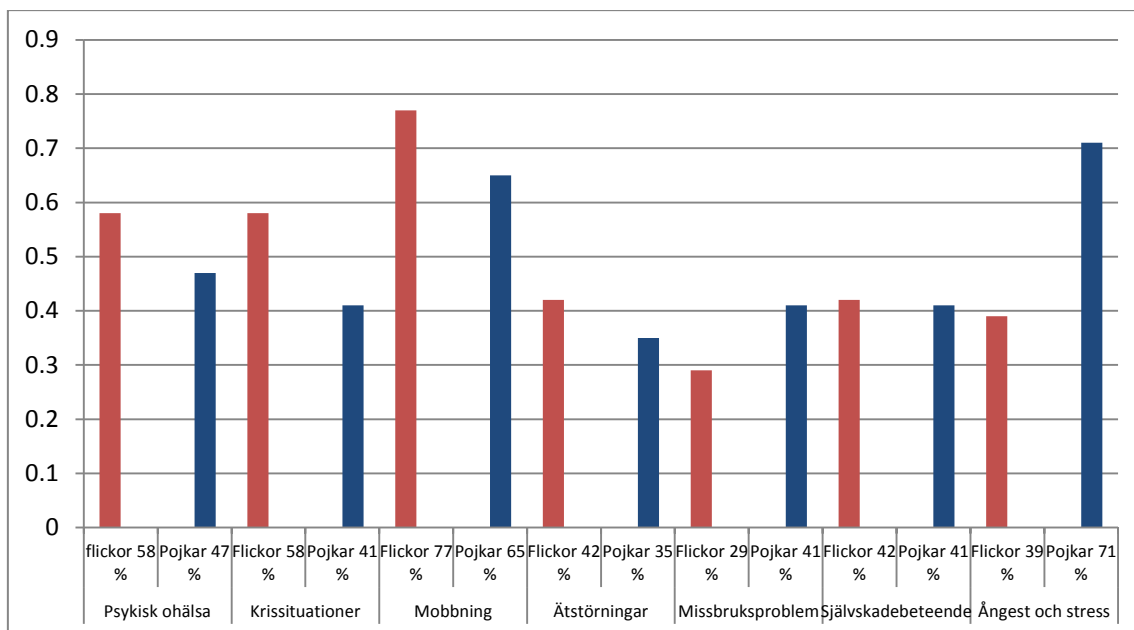

Figur 1. Könsfördelningen i enkätstudien.

5.1 Resultatsredovisning för enkät 1

I enkät 1 (Bilaga 2) hade flickorna svarat enligt följande. I *figur 2* kan man i ett stapeldiagram se hur flickorna hade svarat procentuellt på enkäten. I frågorna om psykisk ohälsa, krissituationer och mobbning anser majoriteten av flickorna att de vet var de skulle söka hjälp för sina problem. Däremot i frågorna om ätstörningar, missbruksproblem, självskadebeteende och ångest och stress var det mindre än hälften som visste var de kan söka hjälp för dessa problem. Största kunskapen hade flickorna om var man söker hjälp till mobbning och minsta när det gäller missbruksproblem.

På enkät 1 (Bilaga 2) hade pojkarna svarat enligt följande. I *figur 2* kan man i ett stapeldiagram se hur pojkarna hade svarat procentuellt på enkäten. Mer än hälften av pojkarna anser att de vet var de söker hjälp till mobbning och ångest och stress. Medan majoriteten av pojkarna anser att de inte vet var de skulle söka hjälp för psykisk ohälsa, krissituationer, ätstörningar, missbruksproblem och självskadebeteende. Pojkarna anser att de bäst vet var de skulle söka hjälp till ångest och stress och minsta kunskapen hade de om ätstörningar. Mest skiljer sig flickornas och pojkarnas svar åt då det gäller frågorna om ångest och stress medan i frågan om självskadebeteende är svaren procentuellt närmast varandra.

Figur 2. Ungdomar som anser att de vet var de söker hjälp för problem

De som hade svarat ja på enkät 1 (se figur2) skulle fortsätta med att svara på var de skulle söka hjälp för detta slag av problematik. Resultaten har tematiserats och i denna redovisning har jag räknat enbart med dem som svarat ja på enkät 1 (se figur2). Svar som förekommer bara en gång går till gruppen övrigt. Eftersom frågan var öppen kunde man ha flera svar på denna fråga.

58% av flickorna hade svarat att de vet var de skulle söka hjälp för psykisk ohälsa. 39% skulle söka hjälp för psykisk ohälsa hos en psykolog, 17% terapi, 11% hälsocentral, 11% krisjouren, 11% läkare och 17% övrigt. Däremot var det 47% av pojkarna som svarade ja på samma fråga. 29% svarade att de skulle söka hjälp hos vänner medan resten 86% går till temat övrigt.

Det var också 58% av flickorna som svarade att de vet var de skulle söka hjälp när det gäller krissituationer. 35% av flickorna skulle söka hjälp från krisjouren, 29% terapi, 18% en psykolog, 12% kuratorn, 12% släkten och 24% övrigt. Av pojkarna var det 42% som svarade att de vet var de skulle söka hjälp. 29% svarade att de skulle ringa nödcentralen 112 och 9 svar som går till temat övrigt.

När det var fråga om mobbning var det 77% av flickorna som svarat att de vet var de söker hjälp. 33% skulle söka hjälp för mobbning hos kuratorn, 29% lärare, 21% en vuxen, 21% föräldrar, 13% hade svarat ja men lämnat osvarat var, 8% av krisjouren, 8% av skolhälsovårdaren, 8% psykolog och 8% övrigt. Av pojkarna var det också 77% som svarade ja på frågan om mobbning. 45% skulle söka hjälp av en lärare, 36% av föräldrar, 36% av skolan och 36% övrigt. Man kan konstatera att skolpersonalen ligger i centrum som svar i denna fråga.

I frågan om ätstörningar fokuserade sig svaren främst på hälsovården. 42% av flickorna hade svarat ja på frågan. 46% skulle söka hjälp av läkaren, 15% av hälsovårdaren, 15% av terapi och 46% övrigt. Av pojkarna var det endast 35% som visste varifrån de skulle söka hjälp. 33% skulle söka hjälp av läkare och 67% går till temat övrigt.

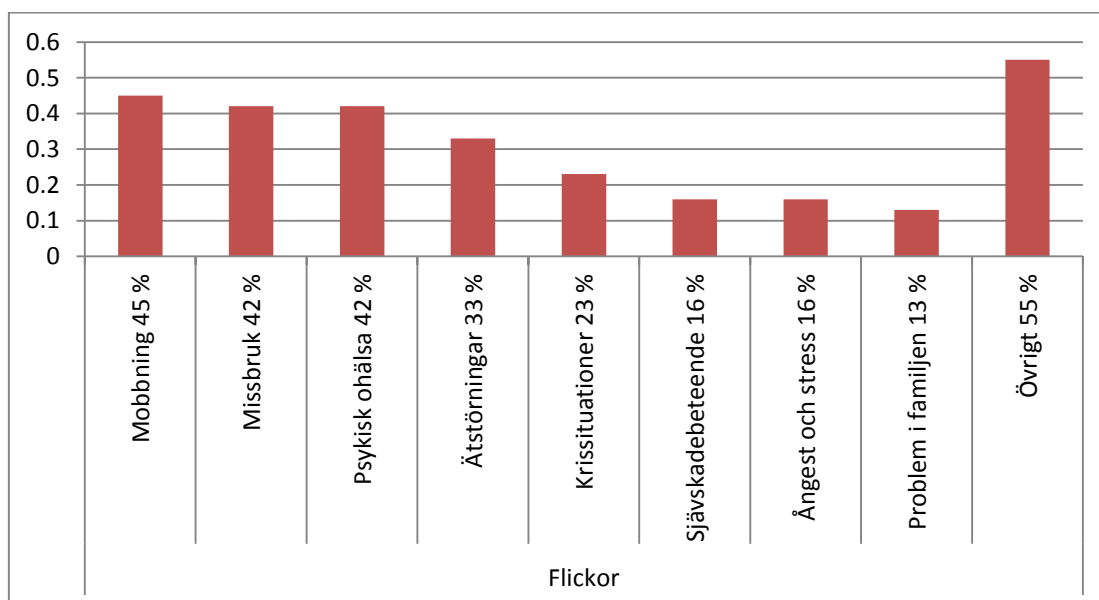
I frågan om missbruk var det bara 29% av flickorna som anser att de vet var de kunde söka hjälp. 22% hade svarat att de skulle söka hjälp från gruppterapi och 9 svar går till temat övrigt. Av pojkarna var det 41% som svarade att de visste var de kan söka hjälp men alla svar går till gruppen övrigt. I frågan om missbruksproblem märks det tydligt att ungdomarna inte har kunskap om vad för slag av hjälp det finns att erbjudas. Frågan var dock ganska bred, eftersom den inte innefattade bara missbruk av kemiska ämnen utan också andra slag av missbruk som t.ex. spelproblem.

När det gäller självskadebeteende är det 42% av flickorna som anser att de vet var de kan söka hjälp. 23% skulle söka hjälp hos skolpsykologen, 23% terapi, 15% kuratorn, 15% läkare och 23% övrigt. Av pojkarna svarade 41% ja. 28% skulle söka hjälp av hälsovården, 28% av läkare och 42% övrigt. Frågan om självskadebeteendets svar, delade sig främst till hälsovården och skolpsykologen.

I frågan om ångest och stress var det 39% av flickorna som anser att de vet var de kan söka hjälp. 25% skulle söka hjälp av skolpsykologen, 17% terapi, 17% kuratorn och 42% övrigt. Av pojkarna var det däremot 71% som hade svarat ja. 25% skulle söka hjälp av föräldrarna, 25% lärare, 17% kuratorn, 17% vänner och 17% övrigt. Ungdomarna skulle störst sannolikt vända sig till skolpersonalen när det gäller att söka hjälp för ångest och stress.

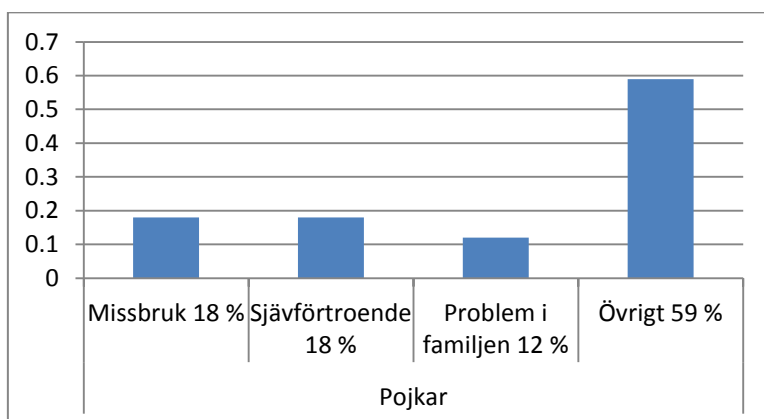
5.2 Resultatsredovisning för enkät 2

På enkät 2 (Bilaga 3) svarade flickorna enligt följande. I enkät 2 frågades vad är problem som ungdomarna anser man behöver söka hjälp för. I *figur 3* kan man se procentuellt hur flickorna hade svarat på enkäten. 81% av blanketterna hade besvarats, medan 19% av blanketterna var obesvarade. Svaren har delats in i tema grupper och samma svar som det fanns 3 eller mindre går till gruppen övrigt. Flickorna anser enligt undersökningen att mobbning är största problemet man behöver söka hjälp för. Alla andra tema grupperna finns på enkät 1 (Bilaga 2) utom problem i familjen. Detta är en problematik som flickorna själv har lyft fram.

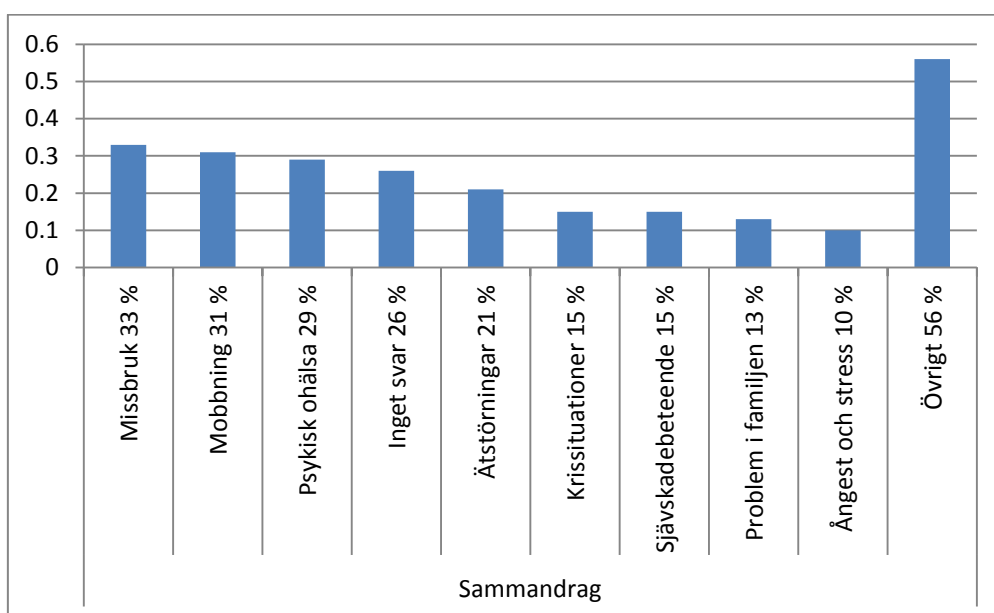
Figur 3. Flickornas svar på vad de anser att man behöver söka hjälp för

På enkät 2 (Bilaga 3) svarade pojkarna enligt följande. I enkät 2 frågades vad är problem som ungdomarna anser man behöver söka hjälp för. I *figur 4* kan man se procentuellt hur pojkarna hade svarat på enkäten. 65% av blanketterna hade besvarats, medan 35% av blanketterna var obesvarade. Svaren har delats in i temagrupper, svar som det finns ett av går till gruppen övrigt. Pojkarna har inte lyft fram många slag av problematiker som man skulle ha kunnat sätta in i temagrupper men de anser att missbruk och självförtroende är största problematikerna man behöver söka hjälp för. Lika som flickorna har pojkarna lyft fram problem i familjen som man behöver söka hjälp för.

Figur 4. Pojkarnas svar på vad de anser att man behöver söka hjälp för

När man sammanslår svaren rangordnas svaren enligt följande. I figur 5 kan man se hur ungdomarna svarat procentuellt när man sammanslår flickornas och pojkarnas svar på enkäten. Missbruk blir den största problematiken och ångest och stress blir den minsta temagrupperna. Det finns inte så stora skillnader procentuellt i svaren, utan svaren på temagrupperna ligger mellan 10% och 33%. Endast temagruppen övrigt har 56%.

Figur 5. Sammaslaget svar på problem ungdomarna anser man behöver hjälp för

6 ANALYS OCH TOLKNING AV RESULTATEN

I detta kapitel analyseras och tolkas svaren från undersökningen. Jag kommer även att reflektera över den teoretiska referansramen, bakgrund och tidigare forskning. Meningen med detta kapitel är att hitta samband mellan teorin och den empiriska delen.

6.1 Varifrån ungdomarna skulle söka hjälp

Det finns stora skillnader i flickornas och pojkarnas svar. Flickorna anser att de har större kännedom om var de söker hjälp för problem i alla andra områden utom när det gäller frågan om ångest och stress. Det var i vissa frågor svårt att hitta likheter i pojkarnas svar, därför blev det ganska få olika teman på svaren och många gick till temat övrigt. Det beror också på att det fanns mycket färre pojkar i denna åldersgrupp än flickor. Man kan konstatera att ungdomarna har stor tillit till skolpersonalen när det gäller vart de kan vända sig när de behöver söka hjälp för problem. I flera olika områden lyfter de fram att de skulle söka hjälp av skolpsykolgen, hälsovårdaren, läraren och kuratorn. Däremot var det relativt få som skulle söka hjälp hemifrån. En del hade svarat t.o.m. de instanser som i första hand handskas direkt med de olika problemen som t.ex. i krissituationer skulle de söka hjälp från krisjouren. Det är oroväckande att så många ungdomar inte vet vart de vänder sig när de har problem. Som i artikeln "Youth help-seeking expectancies and their relation to help-seeking behaviours for substance use problems" kommer det fram att en orsak till varför ungdomarna inte sökte hjälp var att de inte visste var de skulle få hjälp. Enligt ungdomsfostran räknas familj, vänner, skolan, fritidssysselsättningar, ungdomsarbete, subkulturer och media till de som fostrar ungdomar. Man kan fundera på varför ungdomsservicen, media och fritidssysselsättningarna inte lyfts fram en enda gång när det gäller varifrån man söker hjälp för problem? Man kan spekulera över om det är en bra sak att ungdomarna inte söker hjälp från internet när det gäller problem, eftersom internet kan innehålla felaktigt information. Det finns dock websidor på både finska och svenska där ungdomar som har problem anonymt kan be om hjälp. Är det frågan om att marknadsföringen av dessa internetsidor inte nått sin målgrupp? Eller var enkäten uppställd på ett sätt att

ungdomarna inte kom att tänka på ett sådant alternativ? Orsaker till varför ungdomsservicen inte lyftes fram kan bero på att det finns bara en svenskspråkig ungdomsarbetare anställd inom staden. Vanda är ett väldigt stort område med långa avstånd vilket gör att det blir en stor utmaning att nå hela målgruppen på en individuell nivå. Det finns fyra lågstadier på väldigt olika områden, ett högstadium och ett gymnasium vars ungdomar har en svenskspråkig ungdomsledare.

6.2 Vad ungdomarna anser att man behöver söka hjälp för

I undersökningen kommer det fram att ungdomarna anser att missbruk är det största problematiken som de eller jämnåriga behöver söka hjälp för. Det kommer också fram i undersökningen att ungdomarna har minst kunskap om var de söker hjälp för missbruksproblem. Man kan konstatera att missbruk är ett allvarligt problem från både ungdomarnas och de professionellas synvinkel och oroväckande att det finns så litet kunskap bland ungdomar när det gäller var man söker hjälp. I artikeln ”Varhainen puuttuminen - Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen estämisessä”, lyfts det också fram att missbruk bland ungdomar är ett problem som borde åtgärdas i ett förebyggande syfte. Teorin om ungdomsproblem stöder också tanken att missbruk är ett aktuellt problem bland ungdomarna, men det hör till ungdomen. I den teoretiska referensramen lyfts fram även de professionellas synvinkel på ungdomsproblem. Ungdoms-, skolväsendet, hälsovårdsverket och arbetarna inom sociala området anser att ett stort problem bland ungdomarna är missbruk. Enda instansen som inte lyfter fram denna slag av problem är arbetsförmedlingen. Den destruktivfokuserade definitionen, som förekommer i kapitlet ungdomsproblem inom den teoretiska referensramen tyder man att missbruk är ett ungdomsproblem. Man kan antyda att från resultaten, tidigare forskning och teori att missbruk bland ungdomar är ett allvarligt problem som borde åtgärdas.

Undersökningen tyder på att mobbning är det näst största fenomenet som ungdomarna anser att de behöver söka hjälp för. När man jämför mobbning med tidigare forskning och den teoretiska referensramen är det endast skolväsendet som lyfter fram mobbning direkt som ett ungdomsproblem. Det finns flera saker som kan orsaka eller leda till att ungdomen blir mobbad eller blir mobbad av andra ungdomar som t.ex. dålig självkänsla, avvikelser, familjeförhållanden mm. I undersökningen kom det fram att

mobbing är ett stort problem, men det är också ett problem som ungdomarna är mest medvetna om var de kan söka hjälp för.

Det tredje största problemet som kräver hjälp enligt ungdomarna var psykisk ohälsa. I bakgrunden kommer det fram att depression är ett allvarligt och rätt allmänt problem bland ungdomarna. I utredningen av Social- och hälsovårdsministeriet” Varhainen puuttuminen-Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen estämisessä” kommer det fram att skolväsendet, arbetsförmedlingen och arbetarna inom det sociala området anser att mentala problem är ett ungdomsproblem som borde iakttas. Ungdomsväsendet säger inte direkt ut att psykisk ohälsa är ett ungdomsproblem, men de anser att ungdomarna inte kan bearbeta känslor och de lider av ensamhet vilket kan leda till psykisk ohälsa. Pohjola nämner i sin artikel att ungdomarnas utslagning har varit och är konstant på tapeten, hon konstaterar att utslagning ofta leder till psykisk ohälsa och att psykisk ohälsa leder till utslagning.

21% av respondenterna svarade att ätstörningar är ett problem som man behöver hjälp för. Man förknippar ofta ätstörningar med psykisk ohälsa. Enligt ungdomsfostran är det samhället, omgivningen och medierna som fostrar ungdomarna. Det som ungdomarna lär sig att se upp till kommer från deras omgivning. Därmed kan man ifrågasätta om samhället ger en rätt slags fostran? Speciellt medierna har ett stort inflytande på ungdomar varifrån de ofta får sina ideal. Ur hälsovårdens perspektiv lider ungdomarna av identitetskris som kan leda till ätstörningar.

Oförutsedda krissituationer är enligt 15% ett problem som man borde söka hjälp för. Så som i bakgrunden har jag lyft fram att kriser beror på externa anledningar. Kriser är inte förutsägbara och ungdomarna har inte erfarenheter av att bemöta denna slag av problem. Därför är det ytterst viktigt att få rätt hjälp när en kris uppstår.

15% av ungdomarna anser att självskadebeteende är ett problem som man behöver söka hjälp för. I utredningen av Social- och hälsovårdsministeriet” Varhainen puuttuminen - Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen estämisessä” kommer det fram att hälsovårdsverket anser att ungdomarnas problem är självdestruktiva tankar, men inte att de i

verkligheten skulle skada sig själv. Om man betraktar på självskadebeteende ur stämplingperspektivet kan man konstatera att det är ett avvikande beteende.

Problem i familjen är enligt 13% av respondenterna ett problem som de behöver söka hjälp för. I artikeln ”Varhainen puuttuminen - Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen estämisessä” har de konstaterat att problem i familjen är en orsak som ökar risken för ungdomar att bli utslagna i samhället.

10% av deltagarna i undersökningen anser att det är ångest och stress är något som man behöver söka hjälp för. I artikeln ”Varhainen puuttuminen - Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen estämisessä” har hälsovårdsverket ansett att ångest är en problematik som ungdomarna lider av.

Det är klart att ungdomstiden är utmanande och vissa klarar den utan större problem, men ungdomarna är mera benägna att råka illa ut än andra årsgrupper. Därför är det ytterst viktigt att ungdomarna skulle ha ett nätverk där de blir sedda och känner sig trygga för att kunna få stöd då när de behöver det.

6.3 Orsaker till ungdomsproblem ur den teoretiska referensramens synvinkel

Om man ser på ungdomarna ur stämplingperspektivet och ungdomsproblem som lyfts fram i den teoretiska referensramen är det tydligt att det är själva ungdomarna som ses som problem. De anses som en grupp som automatiskt för med sig problem och det har man sett genom tiderna. I tidigare forskning när man lyfter fram artiklarna kommer det fram begrepp som ”problemungdomar” (ongelma nuoret) och ”marginaliserade ungdomar” (syrjäytyneet nuoret) i flera sammanhang. Dessa begrepp ser man ofta i sammanhang där man skriver om ungdomar. Stämplingperspektivet talar om att när en grupp eller person blir ”stämplad” kan det förstärka beteendet eftersom den ”stämplade” förväntas bete sig på ett avvikande sätt. När det kontinuerligt skrivs om problemungdomar och utslagna ungdomar finns det enligt stämplingsteorin en risk att man bekräftar dessa problematiker eftersom ungdomarna anses som avvikare. Det finns också risken enligt stämplingsteorin att ungdomarna börjar utnyttja sig av stämpeln för

att komma lättare undan. Man kan fråga sig att man stöder ungdomarnas avvikande beteende med att stämpla dem som problematiska? Ungdomsfostran är okänd för många och definieras inte i Finland som ett vetenskapligt område. Ungdomsfostran går att jämföras med småbarnsfostran och vuxenpedagogik men dessa områden är betydligt mera kända och man har forskat mycket mera inom dessa områden. Man kan ifrågasätta varför ungdomsfostran är ett så okänt område och varför man har forskat så litet i det, om man jämför med småbarnsfostran och vuxenpedagogik? Man har genom tiderna sett ungdomar som problematiska men man vet minst om dem. Man kan tänka sig att finns en koppling med att ungdomsfostran är så okänd och att ungdomsproblem är på tapeten så ofta.

Socialpedagogik används som ett verktyg då man vill förebygga problem eller hjälpa dem som är utsatta i samhället. Socialpedagogik är ett verktyg som lämpar sig bra när man arbetar med ungdomar, eftersom ungdomarna löper i större risk att åka illa ut. I ett förebyggande syfte kan man arbeta med ungdomar för att i framtiden minska risken att det uppstår problem. Men hur mycket används socialpedagogik inom ungdomsfostran? Utsatta ungdomar i samhället är ett växande problem och man borde hitta åtgärder hur man bearbetar problematiken. Man kan tycka att när man bearbetar utsatthet i samhället är socialpedagogik ett verktyg som kan användas. Men används det och isåfall på vilket sätt? Om man granskar problematiken ur handlingskompetensens synvinkel är det viktigt att de som arbetar med ungdomar har kompetenserna som krävs. Som en yrkesprofessionell person är det viktigt att kunna sin sak förrän man sätter igång att motarbeta t.ex. utslagning bland ungdomar. För att kunna hjälpa ungdomar som ligger i riskzonen att råka illa ut eller som redan har problem är det viktigt att känna till vad som kan orsaka problemen, vad problemen kan innebära och vad man kan göra för att lösa problemen. När man vägleder ungdomar i olika slag av problematik är det viktigt att de som arbetar med ungdomar vet var ungdomen kan få rätt slag av hjälp, om man inte vet borde man åtminstone kunna utreda det. När man funderar på vem är det som fostrar dagens ungdomar är det närmiljön men också samhället. Till denna kretsen hör familj, vänner, skolan, fritidssysselsättningar, ungdomsarbete, subkulturer och media. Ovannämnda är de som finns i ungdomarnas vardagliga liv och som är i kontakt med dem. Eftersom ungdomarna är en växande målgrupp när det gäller utsatthet, kan man fråga, bearbetar samhället med rätta verktyg ungdomsproblem? Ungdomarna har setts

genom tiderna som problematiska, är vi på väg åt fel håll med fostran eller är vi efter med utvecklingen? Dagens samhälle ändrar sig så fort att det är svårt att hålla sig uppdaterad med den nya informationen som kommer hela tiden. När samhället förändras uppstår det i och med det också nya problem speciellt när det gäller medierna. Enligt den socialpedagogiska referensramen är strävan också att skapa resurser för växelverkan, kommunikation och hjälp till självhjälp. För att kunna stöda ungdomar till självhjälp är det viktigt att man skapar förutsättningar för detta. Vi kan öka medvetenheten bland ungdomarna om var de kan söka hjälp genom undervisning och kommunikation, samt ge redskap hur de själv kan hitta det stöd de behöver.

7 DISKUSSION

I detta kapitel kommer jag att reflektera över resultaten i min undersökning. Jag kommer även att granska metodvalet, validitet och reliabilitet. I slutet av detta kapitel kommer jag att diskutera undersökningen arbetslivsrelevans och ge tips till fortsatt forskning.

7.1 Resultatsdiskussion

Syftet med mitt arbete är att undersöka om ungdomarna i verkligheten vet vart de kan vända sig när situationen blir problematisk, och vad samhället anser är problem i ungdomen, samt vad ungdomarna själva anser att är problem, som man behöver söka hjälp för. Utgående mitt syfte var mina forskningsfrågor: 1. Vad är problem, som ungdomarna anser att man behöver söka hjälp för? 2. Vet ungdomarna varifrån de kan söka hjälp för problem?

Jag anser att syftet endast delvis uppnåddes, men reliabiliteten hade ökat ytterligare om ungdomarna hade besvarat separat på enkäterna. När det gäller om ungdomarna vet var de skulle söka hjälp om de har problem, fanns det stora skillnader om respondenten var en flicka eller pojke och på problemområdet. Om man utgår från tidigare forskning, ungdomsproblem och stämplingsperspektivet kan man konstatera att själva ungdomarna

anses som ett problem. Om man utgår från ungdomstiden och ungdomarnas problem är problemen förknippade med åldern och att de hör till ungdomen. Ungdomsfostran och socialpedagogik är däremot verktyg med vilka man bearbetar och förebygger problemen hos ungdomar.

När man jämför tidigare forskning motsvarar de inte direkt den problematiken jag söker svar på. Det kan bero på att specifikt detta ämnet inte har undersökts tidigare eller att jag har haft fel metoder med att söka relevanta artiklar. I den teoretiska referensramen kommer det fram ur många olika perspektiv hur man ser på ungdomarnas problem och eftersom jag frågade ungdomarnas synsätt kunde jag jämföra vilka likheter och olikheter det fanns.

Enligt mina resultat finns det brister i ungdomarnas kunskaper när det gäller var man söker hjälp för problem. Undersökningen visar på att ungdomarna som deltog i undersökningen skulle vända sig till skolans personal. Man kan antyda att ungdomarna har en relativt liten kunskap om vilken service som erbjuds för olika problem. Även om skolpersonalen kan vägleda var de kan söka hjälp, har ungdomarna inte kunskap om var man i första hand söker hjälp. Skolan är en central del i ungdomarnas liv, därför anser jag att det är ytterst bra att de har ett så stort förtroende till skolpersonalen. I undersökningen kom det fram att det största problemet enligt ungdomarnas synsätt var missbruksproblem men det var även en problematik som de hade minst kunskaper om var man söker hjälp.

7.2 Validitet, reliabilitet och metodval

I detta kapitel redogör jag för validiteten, reliabiliteten och metodvalet i mitt examensarbete.

Enkäterna pilotkördes innan de delades ut vilket ökar reliabiliteten. Jag anser att datainsamlingsmetoden lämpar sig bra för ungdomar. Orsak till att jag inte nådde alla elever kan vara p.g.a. datumet undersökningen gjordes. Undersökningen gjordes fredagen den 10.5.2013 vilket var dagen efter Kristi Himmelfärsdag och en del hade anhålligt om att få ledigt från skolan för att åka på semester. Men av de ungdomar som

var på plats var det alla som svarade på undersökningen. På enkät 2 (Bilaga 3) var det 35% av pojkarna som lämnade obesvarat och 19% av flickorna. Orsaker för att de lämnade blanketten obesvarad kunde vara att de inte märkte att det fanns en blankett på andra sidan även om det informerades före undersökningen. En orsak kan vara att de helt enkelt inte orkade svara på två blanketter. Alla var inte bara ouppmärksamma eftersom de ändå hade kryssat i om de är flicka eller pojke på båda sidorna. Eller så visste de inte vad de skulle svara på frågan. Jag tror också att om ungdomarna hade enbart svarat bara på denna enkät hade den fått mera svar.

När jag lämnade in planen till ETIX för granskning hade jag beaktat att det vore bra om ungdomarna inte svarar på båda blanketterna eftersom svaren kan påverkas av det. Jag hade evaluerat att om de ser den första blanketten (Bilaga 1) kommer de att överföra definitionerna på problem till andra blanketten (Bilaga 2). Men ETIX föreslog att alla som vill ska få svara på båda blanketterna. Eftersom jag gjorde undersökningen enligt önskemål av ETIX fick jag flera svar som ”*samma som på andra sidan*” och direkt utskrivet samma problem. Om ungdomarna hade svarat bara på en av blanketterna tror jag att resultaten skulle se annorlunda ut. Reliabiliteten hade ökat ytterligare om ungdomarna hade fått svara på enkäterna separat. Ifall jag hade gjort så att ungdomarna hade svarat på enbart en blankett borde jag ha haft en större målgrupp t.ex. hela högstadiet så att urvalet skulle ha varit tillräckligt stort. Urvalet anser jag att är lämpligt när man tänker på undersökningen.

7.3 Tips till fortsatt forskning och undersökningens arbetslivsrelevans

Undersökningen visar att det finns brister i ungdomarnas kunskaper när det gäller om ungdomarna vet var de söker hjälp till problem. Eftersom ungdomarnas fostran är något som berör de som är i kontakt med ungdomarna är det en problematik som borde lyftas fram inom flera olika områden. Skolor, ungdomsservice, media och även familjer kunde utnyttja resultaten av denna undersökning för att kunna förebygga denna typ av problem. Professionella inom området och nytexaminerade inom den sociala sektorn som t.ex. socionomer, ungdomsledare och samhällspedagoger kan ha nytta av denna undersökning.

Det skulle vara intressant att göra en undersökning om hur man får information att nå ungdomar. Det finns en massa av instanser som erbjuder hjälp för olika slag av problem, men når rätt information rätt målgrupp?

Vi lever i ett samhälle där informationen förnyas hela tiden. Dagens ungdomar lever med en helt annan typ av sociala medier och problem som inte existerat då de nuvarande professionella var unga. Det skulle vara intressant att undersöka om dagens professionella är tillräckligt medvetna om problemen som uppstår i och med detta?

KÄLLOR

Ballon, Bruce & Kirsten, Maritt & Smith, Patrick. 2004, *Youth help-seeking expectancies and their relation to help-seeking behaviours for substance use problems*, Tillgänglig: <http://chd.sagepub.com.ezproxy.arcada.fi:2048/content/12/4/479.full.pdf+html>
Hämtad: 10.1.2013

Ellonen, Noora.2008, *Kasvuyhteisö nuoren turvana*, Tampere:Tampereen yliopistopaino Oy, 250s.

Giddens, Anthony.2003,*Sociologi*. 3 uppl., Lund:Studentlitteratur AB, 601 s.

Hietala,Tarja & Kaltiainen,Tiina & Metsärinne Ulla & Vanhala, Erja.2010, *Nuori ja mieli- koulu mielenterveyden tukena*,Latvia:Kustanneosakeyhtiö Tammi, 169 s.

Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena. 1997, *Sosiaalipedagogiikka*. Porvoo:WSOY kirjapainoyksikkö, 254 s.

Jacobsen, Dag Ingvar.2007, *Förståelse,beskrivning och förklaring.Introduktion till samhllsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Upplaga 1:5, Lund:Studentlitteratur AB, 316 s.

Linnakangas, Ritva & Suikkanen, Asko. 2004, Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. *Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä*, Tillgänglig: <http://pre20090115.stm.fi/hu1083758936712/passthru.pdf>,
Hämtad:5.1.2013

Madsen, Bent. 2001, *Sosiaalpedagogik*, Lund:Studentlitteratur, 244 s.

Nivala, Elina.2010, *Nuorisokasvatuksen teoria- perusteita ja puheenvuoroja*, 2 uppl., Helsinki:Yliopistopaino, 369 s.

Ohlsson, Lars & Swärd, Hans. 2002, *Ungdoms som samhällsproblem*, Lund:studentlitteratur, 242s

Pohjola, Anneli. 2001. Nuorten myyttinen ongelmallisuus. I: *Suutari Minna (toim.) Val-
lattomat marginaalit- Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsin-
ki: Yliopistopaino oy. s.187-203.

Poijula, Soili.2008, *Lapsi ja kriisi- selviytymisen tukena*,Jyväskylä:Gummerus
Kirjapaino Oy, 299 s.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2012-2015. *Sosiaali- ja
terveysministeriö*.2012. Publicerad 2012.

Tillgänglig:[http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=D
LFE-18303.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=D
LFE-18303.pdf), Hämtad:11.12.2012

BILAGA 1 FORSKNINGSLOV

Ansökan om forskningslov

Jag heter Maija Mikkonen och studerar tredje året på yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors till socionom på det sociala området. För tillfället skriver jag mitt examensarbete, där jag undersöker om ungdomarna vet var de skall söka hjälp om de har problem och vad de själva anser att är problem man behöver söka hjälp för.

Syftet med mitt examenarbete är att kartlägga ungdomarnas kunskap om vad för hjälp det finns att få. Jag vill få reda på vad som är ungdomarnas perspektiv på problem som man behöver hjälp för. Jag har tänkt göra en kvantitativ enkätundersökning med öppna frågor. Respondenterna i undersökningen kommer att vara anonyma. Eftersom ungdomarna är minderåriga, kommer jag att skicka ett informations brev till vårdnadshavarna för att kunna få tillstånd till undersökningen.

Jag anhåller om lov att genomföra min forskning i Helsinge skola, dess resultat kommer att användas i mitt examensarbete. Examensarbetet följer de forskningsetiska principerna genom hela arbetet och anonymiteten av respondenterna hålls under hela processen.

Genom min underskrift undertecknar jag att jag fått tillräcklig information om undersökningen och ger Maija Mikkonen tillstånd att utföra undersökningen i Helsinge skola.

Underskrift och datum

Marielle Mutka, rektor i Helsinge skola

Vid frågor gällande undersökningen kan ni kontakta mig eller min handledare

Med vänlig hälsning,

Maija Mikkonen
044-3058118
maija.mikkonen@arcada.fi

Handledare

Bettina Brantberg
0207 699 520
bettina.brantberg@arcada.fi

BILAGA 2 ENKÄT 1

Vet du var du söker hjälp?

Är du flicka__ eller pojke__?

Om du eller någon jämnårig har problem, vet du i så fall var du skall söka hjälp?

Kryssa i ja eller nej. Om du kryssar i ja, svara med egna ord var.

Vet du var du söker hjälp för problem som:

Psykisk ohälsa(t.ex. depression, mentala sjukdomar) ja __ nej __

Var: _____

Krissituationer(t.ex. olycka, någon nära dör) ja __ nej __

Var: _____

Mobbning(t.ex. utanförskap, fysisk&verbal mobbning) ja __ nej __

Var: _____

Ätstörningar(t.ex. anorexi, bulimi) ja __ nej __

Var: _____

Missbruksproblem(t.ex droger, alkohol, spel) ja __ nej __

Var: _____

Självskadebeteende(t.ex.man skadar sig själv, skära sig) ja __ nej __

Var: _____

Ångest och stress(t.ex p.g.a. skolan, för att prestera) ja __ nej __

Var: _____

BILAGA 4 INFORMATIONSBREV

Bästa vårdnadshavare,

jag heter Maija Mikkonen och studerar tredje året till socionom på yrkeshögskolan Arcada. För tillfället skriver jag mitt examensarbete, vars syfte är att göra en kartläggning av ungdomarnas kunskap när det gäller var man söker hjälp, om man har problem, samt att ta reda på ungdomarnas åsikter, om vad de anser att är problem som man behöver söka hjälp för. Målgruppen i undersökningen är svenskspråkiga ungdomar i Vanda.

Undersökningen kommer att ta plats i Helsinge skola, den __/__/2013. Ungdomarna kommer att vara anonyma i undersökningen, och jag kommer även att informera ungdomarna om att det är frivilligt att delta i undersökningen. Materialet samlas i form av enkäter och kommer att behandlas endast av mig och min handledare. Enkäterna förstörs efter att arbetet blivit godkänt.

Eftersom ungdomarna är minderåriga krävs det samtycke av vårdnadshavaren att utföra undersökningen. Jag anhåller om lov att genomföra min forskning. Om ni INTE vill att Ert barn deltar i undersökningen, ber jag er att kontakta mig senast den __/__/2013. Examensarbetet följer de forskningsetiska principerna genom hela arbetet. Om Ni har frågor gällande undersökningen kan Ni kontakta mig eller min handledare.

Med vänlig hälsning,

Handledare

Maija Mikkonen
044-3058118
maija.mikkonen@arcada.fi

Bettina Brantberg
0207 699 520
bettina.brantberg@arcada.fi